

FEHÉRGYARMAT

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATIKÉZIKÖNYV
2017.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS
2. FEHÉRGYARMAT BEMUTATÁSA
  - 2.1 Településtörténet
  - 2.2 Általános településkép, településkarakter
3. ÖRÖKSÉGÜNK
  - 3.1 Jelenleg védelem alatt álló épületek (térkép)
  - 3.2 Műemlékek
  - 3.3 Helyi védelem alatt álló épületek
  - 3.4 Temető
  - 3.5 Természeti értékek
4. AZ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK BEMUTATÁSA
  - 4.1 Eltérő karakterű településrészek (térkép)
  - 4.2 Zártsorú beépítésű vegyes terület
  - 4.3 Telepszerű, szabadonálló lakó és intézményi terület
  - 4.4 Oldalhatáros beépítésű lakóövezet
  - 4.5 Ipari, kereskedelmi, gazdasági terület
  - 4.6 Vegyes területhasználatú külterület
  - 4.7 Gyümölcsösök és szántók mozaikja
  - 4.8 Természetközeli ártéri síkság
  - 4.9 Szamos és ártere
5. ÖRÖKSÉGVÉDELMI AJÁNLÁSOK
  - 5.1 Helyi védelemre javasolt területek, településszerkezeti elemek (térkép)
  - 5.2 Helyi védelemre javasolt épületek
  - 5.3 Településképi szempontból meghatározó területek (térkép)
6. AJÁNLÁSOK AZ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEKRE
  - 6.1 Kisvárosi zártsorú beépítésű terület
  - 6.2 Oldalhatáros beépítésű lakóövezet
  - 6.3 Telepszerű, szabadonálló lakó és intézményi terület
  - 6.4 Vegyes területhasználatú külterület
  - 6.5 Gyümölcsösök és szántók mozaikja
  - 6.6 Természetközeli ártéri síkság
  - 6.7 Szamos és ártere
7. JÓ PÉLDÁK
  - 7.1 Helyi épületek, épített részletek
  - 7.2 Művészeti alkotások
  - 7.3 Reklámok, cégek, feliratok
  - 7.4 Közparkok
  - 7.5 Fasorok
  - 7.6 Egyéb struktúrák
  - 7.7 Hazai építészeti példák eltérő építészeti karakterű területekre
8. BEÉPÍTÉSI JAVASLATOK
  - 8.1 Strand és környéke
  - 8.2 Buszpályaudvar és környéke
  - 8.3 Polgármesteri hivatal és környéke
9. IMPRESSZUM

1 BEVEZETÉS

A Település Arculati Kézikönyv segítség kíván lenni. Útmutatást szeretne adni a város „használóinak” vagyis polgárainak abban, hogy az értékek megőrzésén kívül az új műtárgyak, képzőművészeti alkotások, és épületek tervezése és építése, a zöldterületek fejlesztése ,és egyéb környezetrendezési munkálatok, milyen szempontok figyelembevételével történjenek majd. Azzal a szándékkal tárja fel az épített környezet szépségeit, hogy a minőség követendő példa legyen. Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása..

Ez a könyvecske egy kincses kalendárium. Oldalain a település értékeit, karakterének bemutatását láthatjuk. Ha a „kincsekre” nem vigyázunk az idők során fogyni kezdenek. Ha gondoskodunk védelmükről, újak és újak társulnak majd hozzájuk . Az új épületek és szobrok, a frissen ültetett fák idővel fontos és megbecsült értékei lehetnek lakókörnyezetünknek. Minőségük dönti majd el, hogy bekerülnek-e az „albumba.” Az anyagot mindig frissíteni kell, hogy helyet kaphassanak az új pozitív példák, mindazok amire büszkék lehetünk.

Ahogy a mondás tartja: „Jobban tudod, merre mész, ha tudod, honnan jöttél”. Ez nem csak az emberekre, de tágabb értelemben a szülőhazánk ,lakóhelyünk megismerésére is igaz. Azért fontos ismernünk környezetünk történetét és értékeit, hogy fejlődését, jövőjét tervezni tudjuk. Ha ismerjük a Genius locit (a Hely Szellemét) könnyebben hozhatunk döntést a szükséges és kívánatos változásokat illetően.

2 FEHÉRGYARMAT BEMUTÁSA

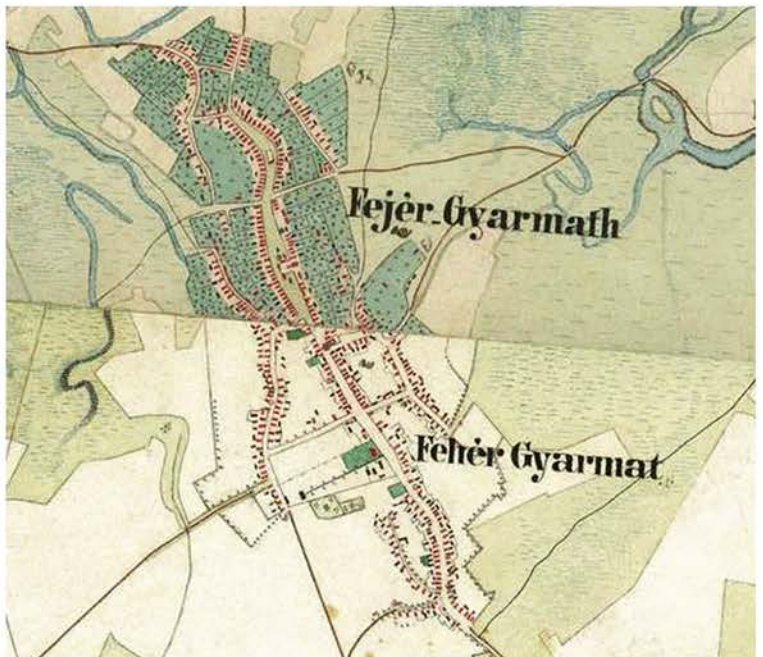

2.1 TELEPÜLÉSTÖRTÉNET

Fehérgyarmat az ország északkeleti szegletében, a Tisza, Szamos és a Túr folyók alkotta, természeti értékekben különösen gazdag, vadregényes háromszögében terül el, amelyet különböző mértékben feltöltött vagy elhagyott folyómedrek sűrű hálózata sző át. A kilencezer lélekszámú kis város az Erdőhát történelmi vásáros központja, a térség meghatározó települése. Az ártéri szintű tökéletes síkságon elsősorban szántóföldi művelés, gyümölcstermesztés és gyepgazdálkodás honosodott meg: a város déli területein a szántók és gyümölcsösök mozaikja színesíti a tájat, míg északon ezen parcellák éles határvonalait a meglévő és hajdani folyók meanderi, morotvái lágyítják.

Fehérgyarmat egyike azon Szatmár megyei településeknek, amely nevét a Gyarmat-törzs Kelet-Magyarországra vetődött, s itt megtelepült ágától kapta. E terület őseink szálláshelyéül szolgált, alapítása a X. századra tehető. A XIV. századtól kezdve írásos emlékek bizonyítják, hogy Fehérgyarmat a környék központjává fejlődte ki magát. A település fontos hadi- és kereskedelmi út – a közeli Szatmár várából az ország belseje felé vezető út – mellett alakult ki, így a fejlődése viszonylag gyors volt. 1418-ban Zsigmond király mezővárosi kiváltságot adományozott a településnek, amely meghatározó volt az itt élők számára mind gazdasági, mind jogi szempontból. Gyarmat ősi birtokosa a Matucsina nemzetség volt, de hűtlenségük miatt a király 1436-ban elvette tőlük és a Báthoriaknak adta az egész uradalmat, amelyhez a környező falvak is tartoztak.

1528-ban a törökjárással, a martalócok kőszálása, a hajdúk dúlása, a bujdosók lappangása, végül a kurucok és labancok csatározása teremtett többször lehetetlen helyzetet Fehérgyarmaton. A XVIII. század végétől egyre több adatot találunk a településre vonatkozóan. A lakosság többségében nemesi rangot viselt, és 1550-1570 között áttért a kálvini hitre, ennek következtében minden Habsburg ellenes mozgalomhoz csatlakoztak. Egy 1576-ból származó okirat szerint a város évi négy vásár tartására kapott jogot, amit a királyság minden nemes és a szabad királyi városok polgárai vámmentesen látogathattak. Később az erdélyi fejedelmi családok tulajdonába került, a Bethlenek örökölték, majd a Rákócziaké lett.

A családnak már 1643-ban állt itt egy udvarháza, amelyet 1688-ra kétemeletesre bővítettek. Rákóczi-szabadságharc bukása után, amikor a terület birtokosa a Károlyi család lett, a kastélyszerű épület állapota leromlott, és a XIX. században már sehol sem esik említés róla. A mai Tömöttvár utca neve jelzi, hogy a településen egykor földvár állt. Írásbeli nyom utal arra, hogy a 17. század utolsó harmadán már forgalmas hetivásárai is voltak, amíg a kuruc és labanc rajtaütések el nem néptelenítették. A település lakossága a történeti statisztika becslése szerint 1491 lélek volt. A XVIII. század végétől egyre több adatot találunk a településre vonatkozóan. Az 1763-1787 között készült első katonai felmérés térképén feltüntetett „Markt” szó is arra utal, hogy Fehérgyarmat vásártartó hely volt. Ekkoriban a közigazgatási terület nagy része még vízállásos, vizenyős volt, főként a Szenek-pataktól délre, valamint a településtől nyugatra, a Szamos-folyó felé eső részeken. Erre utalnak a térképen feltüntetett nevek, Nagy Feyer tó, Kis Feyer tó.

A település körül, valamint a déli részeken jellemzően szántóföldek találhatók. Kisebb erdőfoltok már ekkor is láthatóak voltak a településtől északra. A településen már a XIX. század elején bíróság működött. A második katonai felmérésen (1806–1869 között) a település közigazgatási területén már a mai kiterjedésének megfelelő nagysággal jelenik meg északon a Birhó-erdő. 1850-től járási székhely lett, melynek eredményeképpen megindult a polgári fejlődés útján. Fényes Elek – a statisztika magyar atyjának 1851-es könyvében népes magyar mezővárosnak nevezi Fehérgyarmatot, ahol ekkoriban 2470 lakos élt, és a legfőbb jövedelemforrásnak a búza- és dohánytermelést nevezi meg. 1898-ban megépült a Fehérgyarmatot Szatmárnémetivel összekötő vasútvonal, így Fehérgyarmat fontos közlekedési csomóponttá vált. Az észak-erdélyiek is ezen az útvonalon juthattak a királyság felvidéki országrészeibe. Az Ung-Bereg és Máramarosi megyék hegyvidéki termékei a tiszai réven érkeztek a térségbe. Első megálló, pihenő és cserehelyük Fehérgyarmat vásártere volt.

A település mai képe is ekkor kezdett kialakulni. A református templom és a Jékey kastély közötti utcaszakaszon tartották a vásárokat. A XX. század beköszöntével számos korszerű intézménnyel gazdagodott: ekkoriban két hengergőzmalom és egy ecetgyár működött a településen; két takarékpénztár, közkórház, telekkönyvi hatóság, adóhivatal, posta, távíróhivatal és vasútállomás jelzik a regionális központ jellegét; a polgárisodás bizonyítékaként említhető a társaskör, a kaszinó és a polgári olvasókör létrejötte. A katolikus és a református iskola mellett még rabbiképző is működött Fehérgyarmaton. A település fejlődése egészen a trianoni békeszerződésig töretlenül tartott, mivel ekkor Erdéllyel és Kárpátaljával megszakadtak a kapcsolatai, határszéli településsé változott és nem volt már szükség arra a transzmissziós szerepre, amelyet korábban betöltött Beregszász és Szatmárnémeti felé. Fehérgyarmat hatásköre jelentősen módosult a térségben. 1978-ban kapott városi rangot. Az 1970-es árvíznek "köszönheti" az utána következő újjáépítést és a beköltözések révén bekövetkezett népességyarapodást is.

2.2 ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

Fehérgyarmat hajdani mezőváros eredetileg valószínűleg csak egyetlen hosszú utcából állott. A városszerkezet legrégebb, még a középkorra visszavezethető része volt a Piac, ma Kossuth Lajos utca. A falu középső része orsószerűen kiszélesedett. Ezen analógiák alapján, eredetileg itt állt a falu temploma. Amikor a lakosság számának gyarapodásával ez szűknek bizonyult, az új templomot a keleti házsorba építették be, míg elődje helyére piacteret alakítottak ki. De az is elképzelhető, hogy az Árpád-kori templom a jelenlegi helyén állt, s az orsós elrendezés arra vezethető vissza, hogy már a középkorban is a teret szárazmalom foglalta el (1867-ben bontották el az utolsót), ugyanis gyors folyású, bővizű patak a település magjától csak távolabb található. A hajdani vár emlékét a Tömöttvár, régen Tömösvár utca jelzi. A várat még a XVII. században elbontották, köveit elhordták, helyét egy magasabb rész jelzi, amit a régi temető területére helyezhetünk. Már a múlt század közepén, de talán előbb is kialakult a főutcától nyugatra egy azzal nagyjából párhuzamos, de szabálytalan utcásor, amelyet közök, szorosok kötöttek össze a főutcával. Fehérgyarmaton már az első világháború után megkezdődött a lassú városodási folyamat, amely a 60-as évektől, de különösen az 1970. évi árvíz után egyre gyorsuló üteművé vált. A település építészeti szempontból négy karakterrel jellemezhető. A „belváros” zárt sorú, illetve hézagosan zártorú (földszintes, egy-két emeletes) utcával párhuzamos gerincű vegyes funkciójú épületekből áll. A város nagyobbik része relatíve homogén oldalhatáros beépítésű magastetős (földszintes, emeletes, tetőtérbeépítéses) családiházak övezet. A belső területek egy részét a hatvanas évektől kezdve átépítették. A szabadonálló épületek telepszerű, szort kissé széteső városszerkezetet mutatnak. A földszintes és többemeletes épületek vegyesen fordulnak elő és ez a heterogenitás jellemi funkciójukat is. A külső területeken az ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági funkciójú területek mozaikosan egészítik ki Fehérgyarmat településstruktúráját. A táji környezet domináns elemei a gyümölcsösök, a nagy kiterjedésű szántók és ártéri síkságok valamint a Szamos menti ártéri erdőfoltok is.

3 ÖRÖKSÉGÜNK

3.1 JELENLEG VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

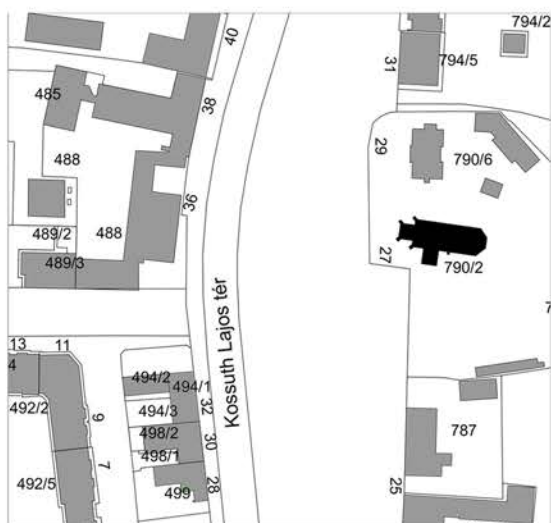

3.2 MŰEMLEKEK I.

Református templom

Báthory István erdélyi vajda által építtetett református templom 1486-ban készült el. A gyarmati templom ekkor még gótikus stílusban épült, amelyet ma már csak a külső támpillérek, valamint a főbejárat csúcsíves kialakítása őriz. A reformációt követően ennek megfelelően a templom is átalakult, jóval puritánabb megjelenést kapott. 1766 és 1794 között újjáépítették, mérete csaknem kétszeresére nőtt. A mennyezetet motívumokkal és virágokkal díszített fakazetták borították. Ezekből ma már csak két darab maradt fenn. A 18. századi felújítások és átépítések alkalmával nyerte el a mai arculatát. Fagalériás, négyfiatornyos toronysisakja a városképet minden irányból meghatározza.

3.2 MŰEMLÉKEK II.

Katolikus templom

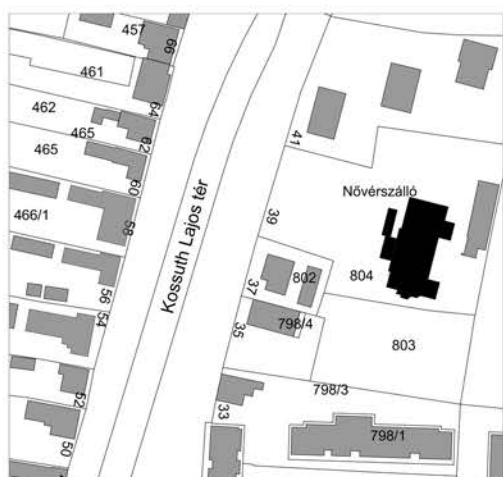
1816-ban Klobusiczky Péter szatmári püspök új katolikus templom építését kezdeményezte, melyet Szent Péter és Pál tiszteletére szentelt fel. Egyhajós, homlokzati tornyos, csehsüveg boltozatos késő barokk stílusú épület. Eredeti berendezéséből érdemes megemlíteni a copf stílusú tabernákulumot, amely az ajtó melletti fülkében található, és a klasszicista stílusú keresztelőkutat, amely a szentélyben található. A templomot legutóbb 2008-ban újítták fel.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Nővérszálló

A nővérszállót a Jékey család építtette 1911-ben. A kastély tömege és homlokzata visszafogott barokk formát mutat. Az épület jó aránya, tagolása a család egykori rangjára utal. A bejárati tornácrészt neobarokk jellegű oromfal emeli ki.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Kossuth tér 11.

Az 1912-ben épült ház homlokzata, jó arányú, középtengelyre szimmetrikus, gazdagon díszített, szecessziós stílusú. Udvari homlokzata sokkal szerényebb. Az utca felé patika és mezőgazdasági szakbolt, az emeleten lakások helyezkednek el. Oldalhatáron álló szárnyában lakások és üzemi funkciók kaptak helyet.

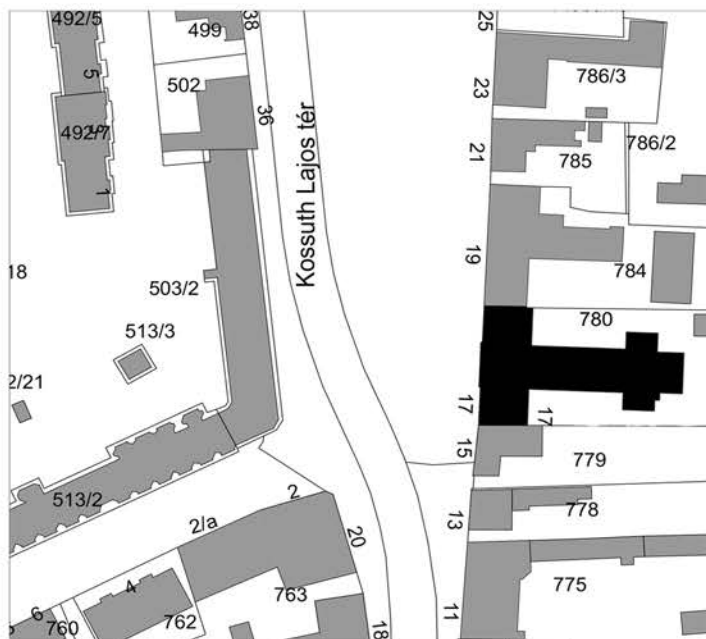

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Művelődési ház

A Művelődési ház az utca karakteres épülete. Településképi helye a park vonalában meghatározó. Szimmetrikus homlokzati tagolása, jó arányrendszere miatt az épület helyi védelem alatt áll.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

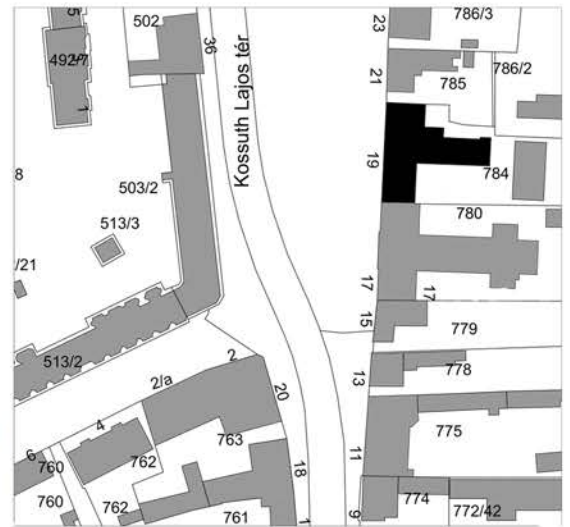
Plébánia

A római katolikus plébánia 1825-ben épült. Tükrös tagolású, lizénás, földszintes épület tetején magas kontytetővel. Az utcai homlokzat egyenletes, falsávós osztású, hat egyforma ablakkal. Lábazata egyszerű, a főpárkány tagozott, egyedüli díszesebb elem az ablakok körüli vakolat keretezés. A hátsó homlokzat kiegyensúlyozott, oszlopos tornácos, előre ugró verandával.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

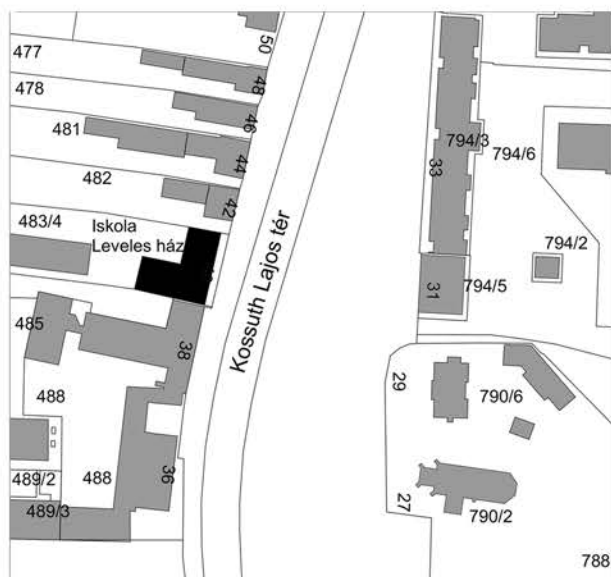
Diákszálló

Az 1935-ben épült diákszálló az utca fontos karakteres eleme. Kiemelt városképi jelentőségű helyen áll. A művelődési házzal azonos léptékű, a parkhoz, térhez képest jó arányú épület.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Levelesház

Az emeletes iskola kellemes utcaképi ritmust adó épület. A közelmúltban felújított karakteres hagyományörző megjelenése példaértékű a településen.

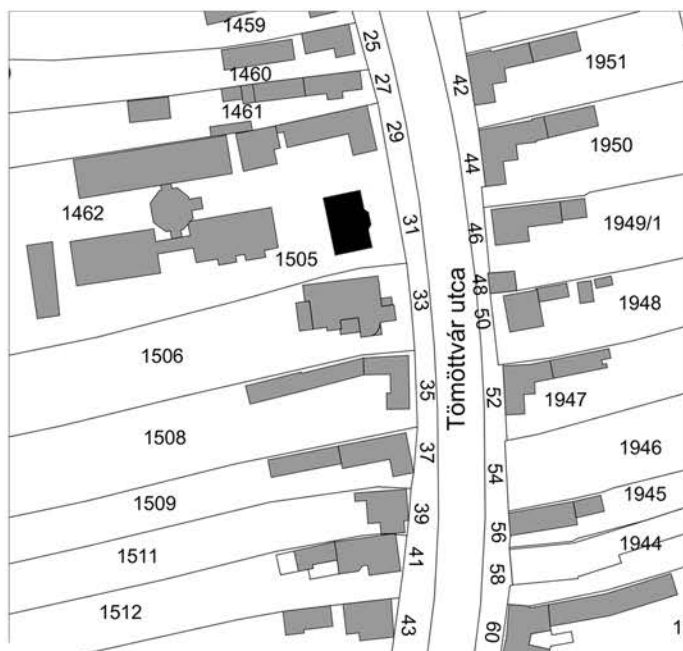

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

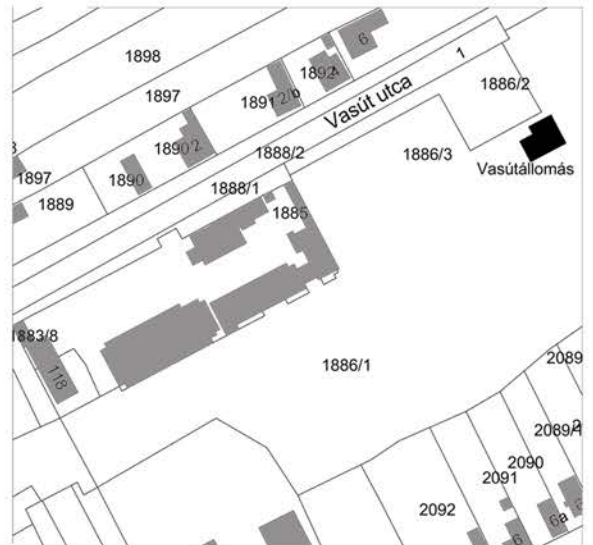
Szociális otthon

A szociális otthon karakteres megjelenésű, kiemelt városképi jelentőségű.
Az épületcsoport egyetlen eleme, amely helyi védelemre javasolt. Jó arányú, a környező épületektől jól érvényesülő épület.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Vasútállomás épülete

A vasútállomás épülete jó hangulatú, jó arányú szépen felújított épület. Autentikus példája Magyarország eredeti vasúti épületeinek. Környezetalakítás szempontjából az előtte lévő tér rendezendő, a büfék pavilonjai egységesítendőek.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Bemutatóterem

A tájvédelmi körzet bemutatótermeként funkcionáló épület L-alakú sarokház, tükrös homlokzata és nyílásrendje a református templom melletti házakra utal.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Városi galéria

Az épület a városi galériának ad helyet. Utcai homlokzata, jellegzetes városi ház léptékű, áthajtós kapuval. Belső udvara fontos gyalogos átjáró a főutcáról a busz pályaudvarra. Az utcai szárnyon a tető térdfalas megemelése, és így egy többlet hasznos szint kialakítása el képzelhető a homlokzat jellegzetes elemeinek megtartása mellett, és alkalmazkodva a szomszédos, magasabb de eltérő csatlakozó tűzfalakhoz.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

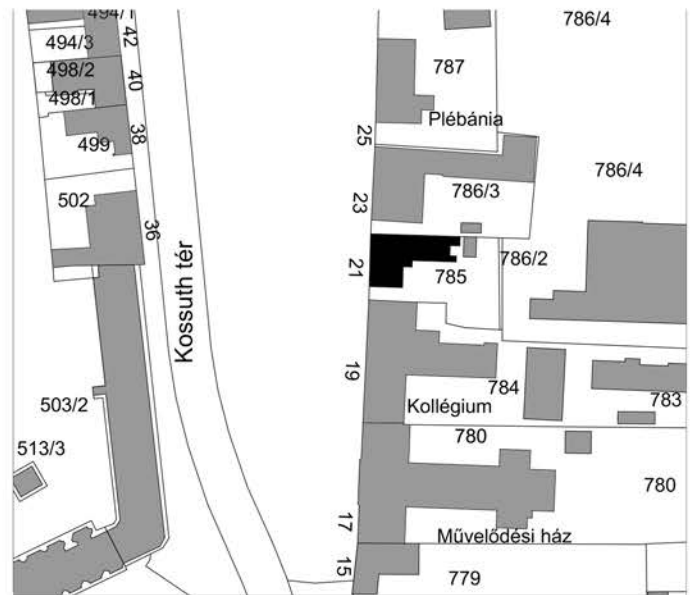
Kossuth tér 16.

Utca képi szempontból védendő, jó arányú egyenletes ritmust adó földszintes épület. Homlokzati részletei teszik különlegessé és védendő értéké a település szempontjából.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

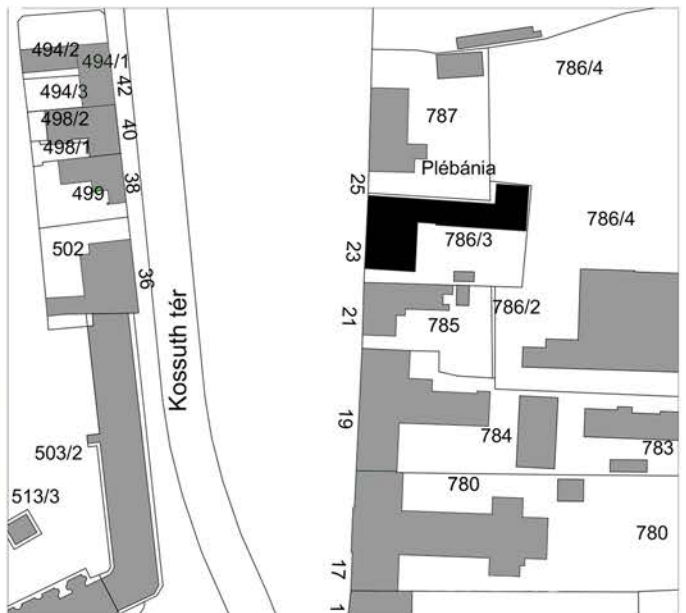
Kossuth tér 21.

A 3 földszintes épület tömegével, beépítésük ritmusával segítik a református műemléki templom látványát. Utcaképi megőrzésük feltétlenül fontos. L alakú beépítési rendje, szépen felújított utcai és oldal homlokzata egyaránt megtartható.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

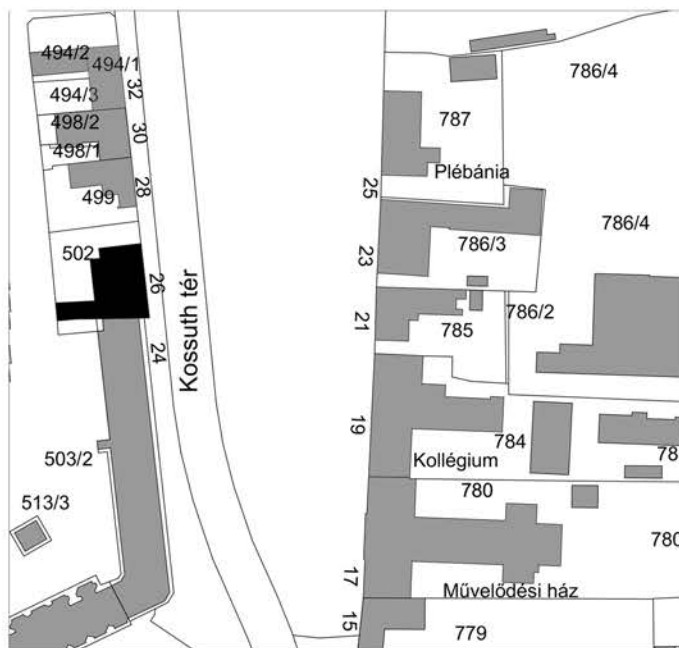
Kossuth tér 23/2

A református templom látványának erősítéséhez hozzájárul tömegével. L alakú beépítési rendje és tömege megtartandó. Következő felújításkor oldalhomlokzatának burkolata bontandó, és a szomszéd épülethez hasonlóan helyreállítandó.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

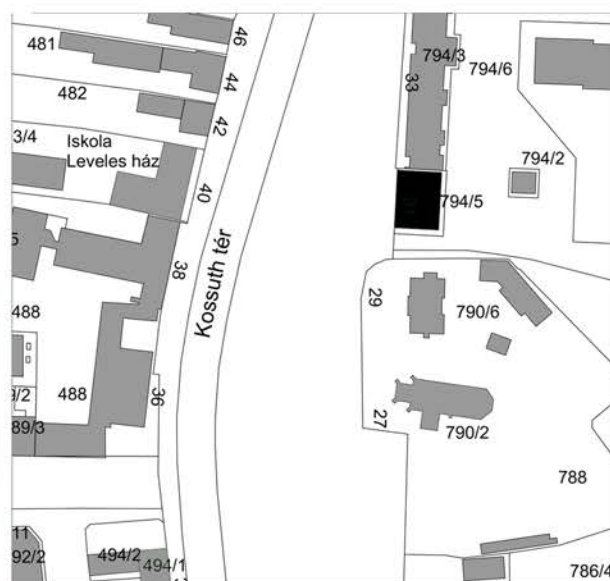
Kossuth tér 26.

Utca képi szempontból védendő. Sajátos hangulatú, utcai és oldal homlokzata megtartandó. Kerítése, kapuja átépítendő. Színezése egységesebb lehetne. Ablakai hagyományosabb osztásúra cserélendők.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

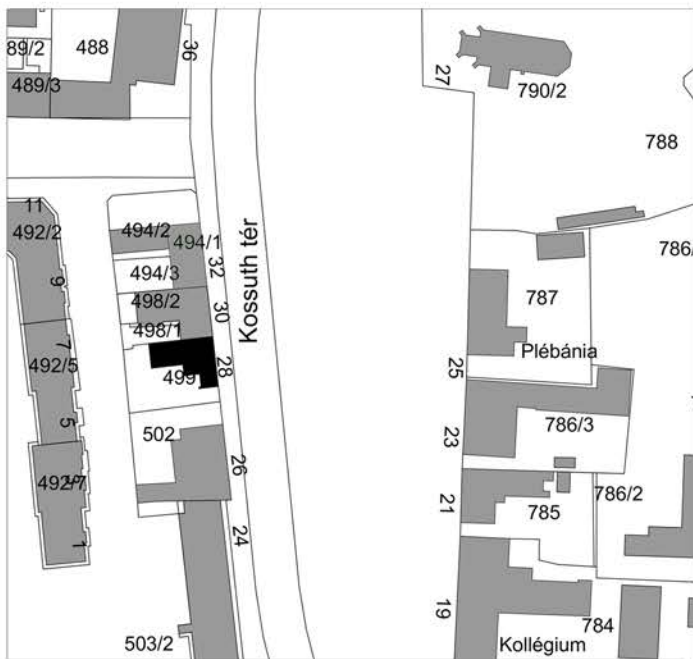
Kossuth tér 31.

Az épület tömege, osztásainak ritmusa, falnyílásainak aránya visszautal a református templom túloldalának épületeire. Karakteres, településképi szempontból értékes meghatározó épület.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

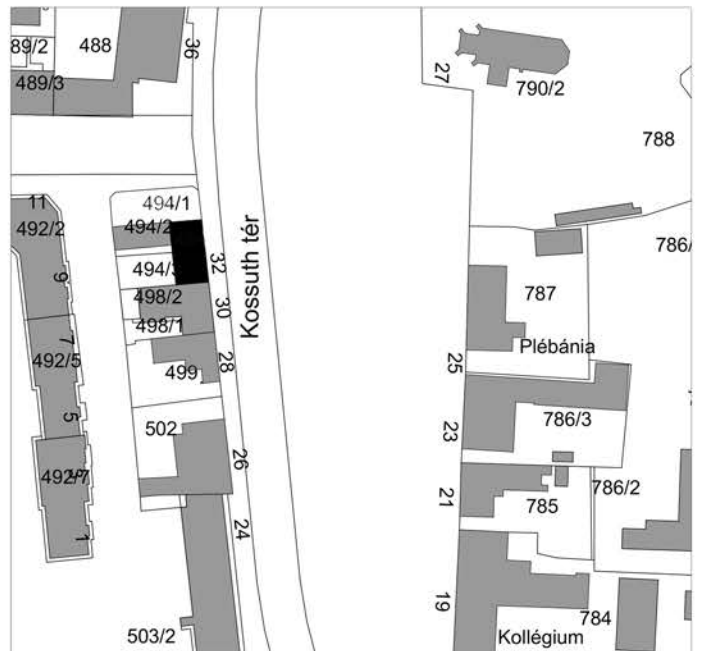
Kossuth tér 28.

Utca képi szempontból meghatározó.
Kellemes utcaképi ritmust adó földszintes
felújított épület.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Kossuth tér 32.

Kellemes utcaképet adó jó arányú földszintes épület, melynek felújítás utáni állapota megőrizte a részletgazdagságot, homlokzati színhasználatban is illeszkedik a településképhez.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Kossuth tér 54.

Kellemes utcaképet adó jó arányú földszintes épület, melynek felújítás utáni állapota megőrizte a részletgazdagságot, homlokzati színhasználatban is illeszkedik a településképhez.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Kossuth tér 58.

Kellemes utcaképet adó jó arányú földszintes épület, melynek felújítás utáni állapota megőrizte a részletgazdagságot, homlokzati színhasználatban is illeszkedik a településképhez.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Petőfi utca 14/A/B

Jó arányú, földszintes felújított épület. Gazdag homlokzati díszítése miatt utcaképi szempontból védendő. Homlokzati színezését egységesen kezelhető. Tetőfedése azonos anyagból készüljön.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Petőfi utca 19.

Jó arányú, megfelelő ereszmagasságú földszintes épület. Homlokzata felújítandó az eredeti díszítések és színezés megtartásával.

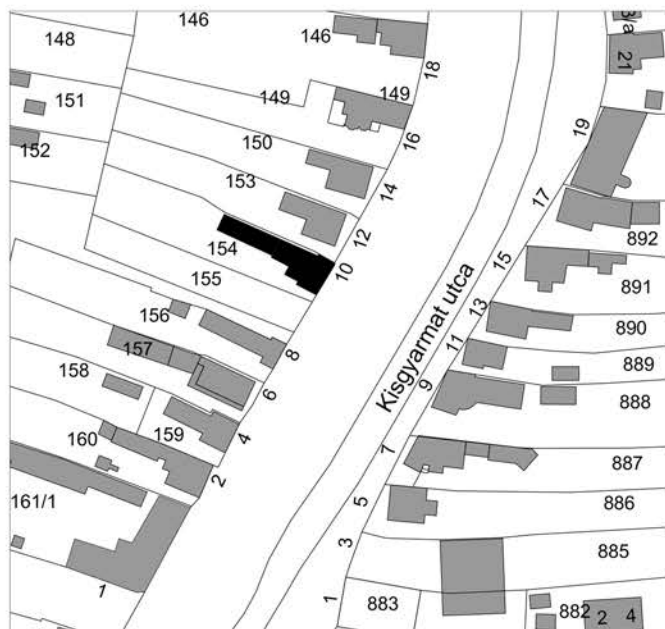

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Kisgyarmat utca 10.

Földszintes lakóház leginkább homlokzati díszítése, részletgazdagsága miatt helyi utcaképi védelem alatt áll.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Kisgyarmat utca 37.

Földszintes lakóház leginkább homlokzati díszítése, részletgazdagsága miatt helyi utcaképi védelem alatt áll.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Kisgyarmat u. 42.

A csűrként használt hátsó épületrész megőrzése miatt helyi védelemre javasolt épület. Egyszerű homlokzatképzésű, szép lábazati részlettel. Helyi építészeti hagyomány miatt megőrizendő.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Kossuth tér 4.

Utca képi szempontból védendő. Emeletes üzletház, fontos utcaképi helyzetű és irányadó beépítésű épület.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Petőfi utca 20.

Utca képi szempontból védendő. A földszintes ház sorban elfoglalt helye, tömegaránya megőrzendő. A következő felújításkor a nyílászárók cseréje szükséges.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Petőfi utca 22.

Utca képi szempontból védendő. A földszintes házsorban elfoglalt helye, tömegaránya megőrzendő. Egyszerű homlok kialakítású épület.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

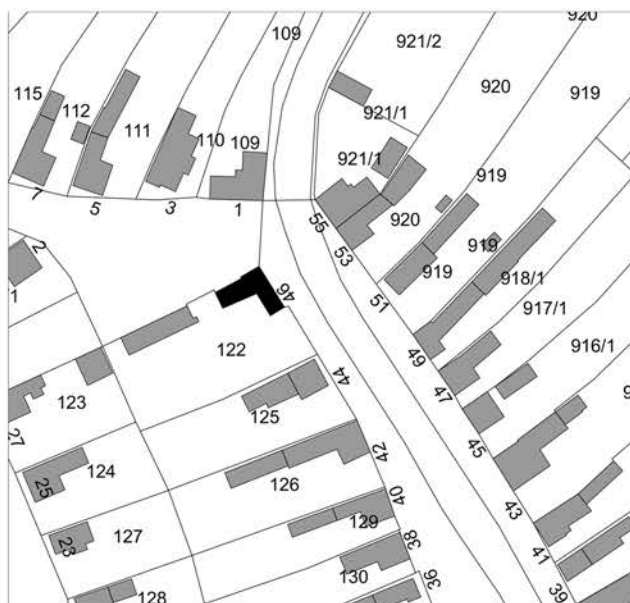
Kisgyarmat utca 22.

Utca képi szempontból védendő. Homlokzati díszítései megőrizendők. Szimmetrikus, egyszerű homlokzat kialakítással készült, magas konytyolt tetővel.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Kisgyarmat utca 46.

Utca képi szempontból védendő. Homlokzati díszítései megőrizendők. Szimmetrikus, egyszerű homlokzat kialakítással készült. Homlokzati színezése visszafogott.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

Kisgyarmat utca 49.

Utca képi szempontból védendő. Homlokzati díszítései megőrizendők. Szimmetrikus, egyszerű homlokzat kialakítással készült, színezése visszafogott.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

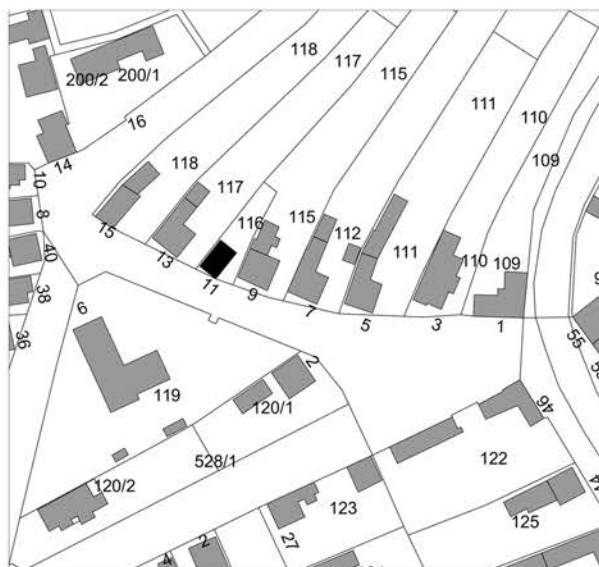
Kisgyarmat utca 55.

Utca képi szempontból védendő. Homlokzati díszítései megőrizendők. Szimmetrikus, egyszerű homlokzat kialakítással készült, színezése visszafogott.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

József Attila utca 11.

Utca képi szempontból védendő.
Felújított lakóépület, amely még tartalmaz
eredeti építészeti elemeket. Viasszafogott
homlokzati színezése, különleges részletei
miatt meghatározó épület.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

József Attila utca 13.

Utca képi szempontból védendő. Oldaltornácos, felújított lakóépület, amely még tartalmaz eredeti építészeti elemeket.

3.3 HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK

József Attila utca 23.

Utca képi szempontból védendő. Felújított lakóépület, amely még tartalmaz eredeti építészeti elemeket. Visszafogott homlokzati színezése, egyszerű homlokzati kialakítása miatt meghatározó épület.

3.4 TEMETŐK

▲Új köztemető

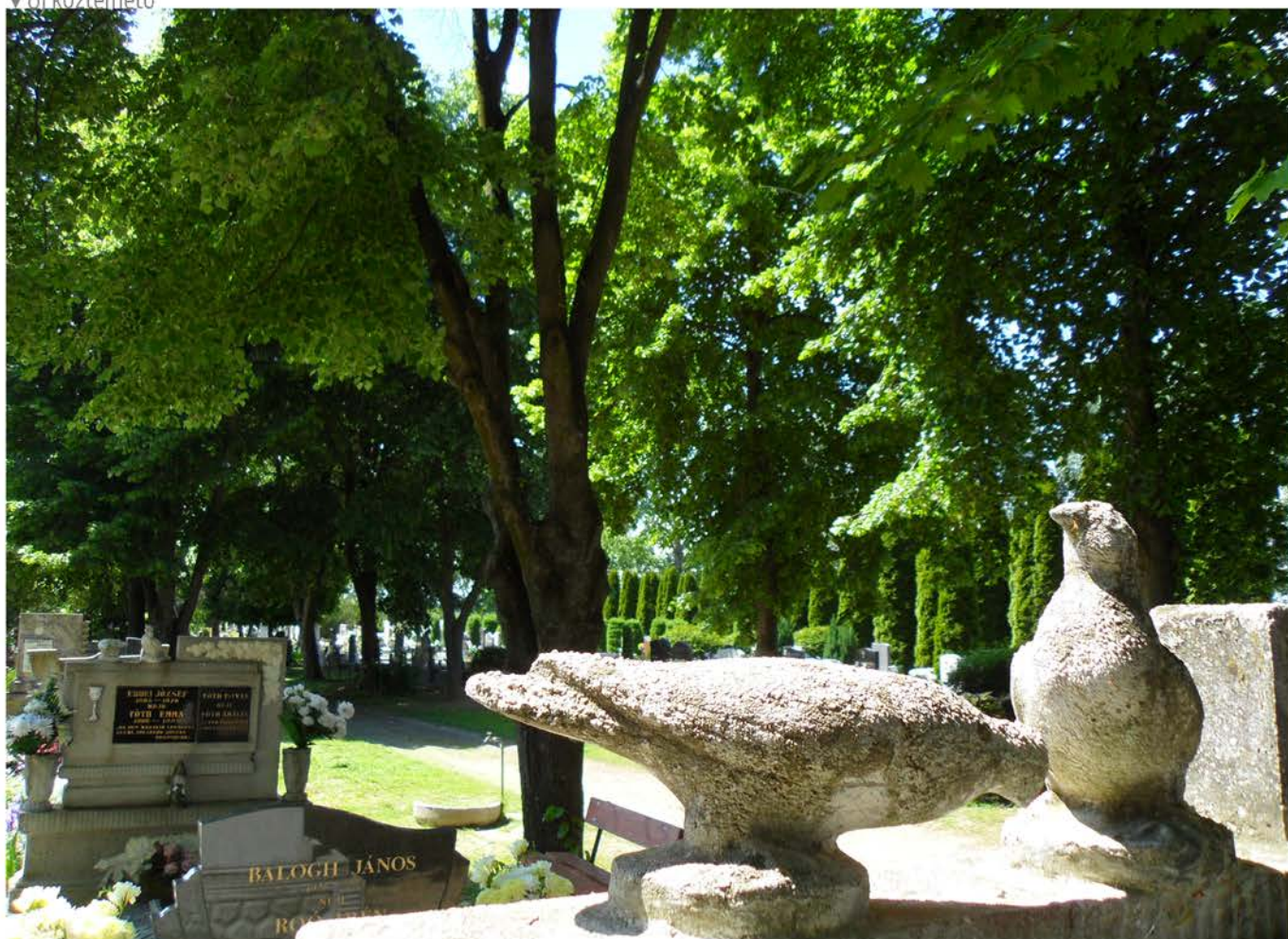
Zsidótemető kapuja▲

Fejfa a zsidótemetőben ▲

Az település szélén elhelyezkedő új köztemető vadgesztenye fái alatt klasszikus, rendezett sírkert található.. Az öreg temetők romantikus elhagyatottságban húzódnak meg a település belsejében. A régi temetőt körül ölelte a város. Tömbbelsőben való rejtett helyzete és kissé gondozatlan állapota furcsa helyzetet teremt. Hasonlóan zárványszerű a Mártírok utcában lezárt területen fekvő a zsidó temető is.

▼Új köztemető

3.5 TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Birhó-erdő és környezete morotvákkal

A településtől északra, a Túr-folyó mentén terül el, a kevés alföldi erdők egyik maradványa. A 188 hektáros erdő meghatározó fafajtája a kocsányos tölgy, emellett a fehér- és a rezgőnyár, valamint a fehér fűz is jellemzi. Növényritkaságai közül említésre méltó a kétlevelű sarkvirág és a tavaszi tűzike. Az erdő és a környezetében elterülő értékes gyepes, vizes élőhelyek rengeteg természeti értéket rejtenek, ezért az északi külterület majdnem teljes egésze a Szatmár-Beregi Tájvédelmi körzet országos jelentőségű védett természeti terület részét képezi. Tájvédelmi Körzet központja Fehérgyarmaton található, egy épületben az értékeit bemutató állandó kiállítással „Az ember és a természet” címmel, a Felső-Tisza-vidék állat- és növényvilágáról. Az északi külterület egésze az Országos Ökológiai Hálózat része, továbbá tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület. Ezen felül az északi külterület vizes élőhelyei és az erdő számos madárfaj számára nyújt otthont, így a nemzetközi, közösségi jelentőségű Natura2000 ökológiai hálózat részét is képezi. Az erdő és környezete a Szatmár-Bereg nevű „különleges madárvédelmi területhez” tartozik.

▲ Kétlevelű sarkvirág

Birhó-erdő ▼

3.5 TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Gőgő-Szenke-főcsatorna

A Gőgő-Szenke egy mesterségesen létrehozott vízfolyás, melyet zsilipekkel szabályoznak, Penyigénél továb duzzasztották, Fehérgyarmat közigazgatási területére nyugatról lép be. A vízfolyás idővel rendkívül értékes vizes élőhelyé –láppá– alakult, mely számos ritka és védett faj otthonává vált. Magyarországon az összes láp ex lege védettséget élvez, azaz a törvény erejénél fogva védettek. Fehérgyarmaton a Gőgő-Szenke a közigazgatási határ és a Sport utca közötti szakasza került ezen oltalom alá. A Gőgő-Szenke az Országos Ökológiai Hálózat részét is képezi, továbbá tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület. Ezen felül kiemelkedő természetvédelmi szerepe miatt a nemzetközi, közösségi jelentőségű Natura2000 ökológiai hálózat része. A csatorna a Gőgő-Szenke nevű „különleges természetmegőrzési területhez” tartozik.

▲ Kúszó boglárka

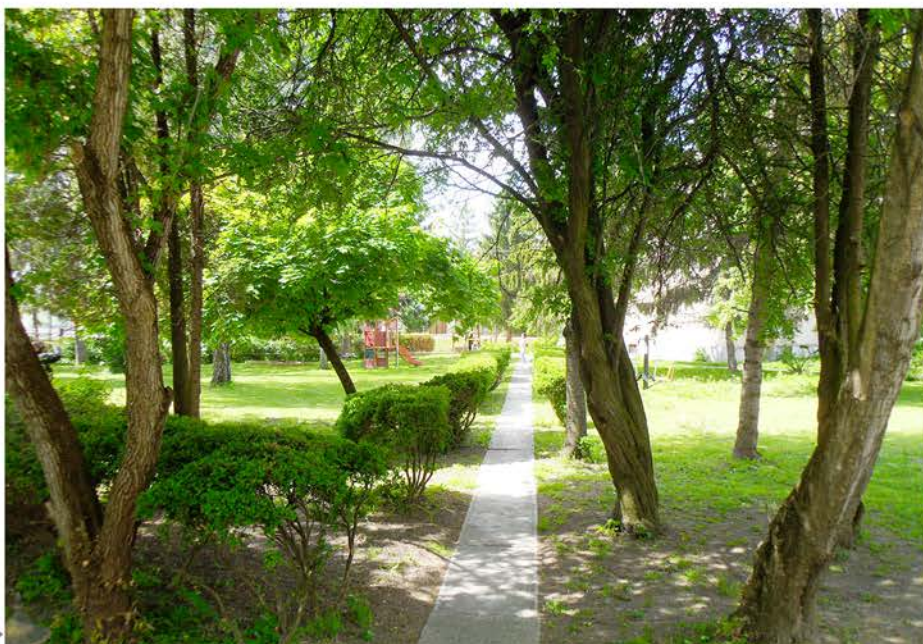
Gőgő-Szenke főcsatorna ▼

3.5 TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Jékey-kastély kertje

Jékey-kastély kertje ▶

A fehérgyarmati Jékey-kúria kertjét települési jelentőségű történeti kertként tartja számon a Történeti Kertek Adattára. A Jékey család az 1900-as évek elején építtetett pompás nemesi lakot a településen. A ma már helyi védelem alatt álló kastély a Szatmár-Beregi Kórház és Gyógyfürdő Egészségügyi Szolgáltató Nonprofit Kft. területén található, korábban nővérszállóként működött. A család egykori rangjára utal az épület nagysága, egységes és szép utcafronti képe, tagolása. A kúria bejárati tornácrészét neobarokk jellegű ormfal emeli ki. Az épület megjelenésében a tulajdonosa kiemelt társadalmi helyzetét reprezentálta, s urának jelenlétét, fennhatóságát is jelezte az alkalmazottaknak. Az épület körül lucfenyők és nyírfák alkotnak ligetes facsoportot. A korábban feltehetően tájképi jellegű kert nagy részét elfoglalta a kórház és a szomszédos tenispályák területe, így az eredeti kertnek csupán az épület körül fekvő kisebb része maradt fenn.

Jékey-kastély és kertje légifotón ▼

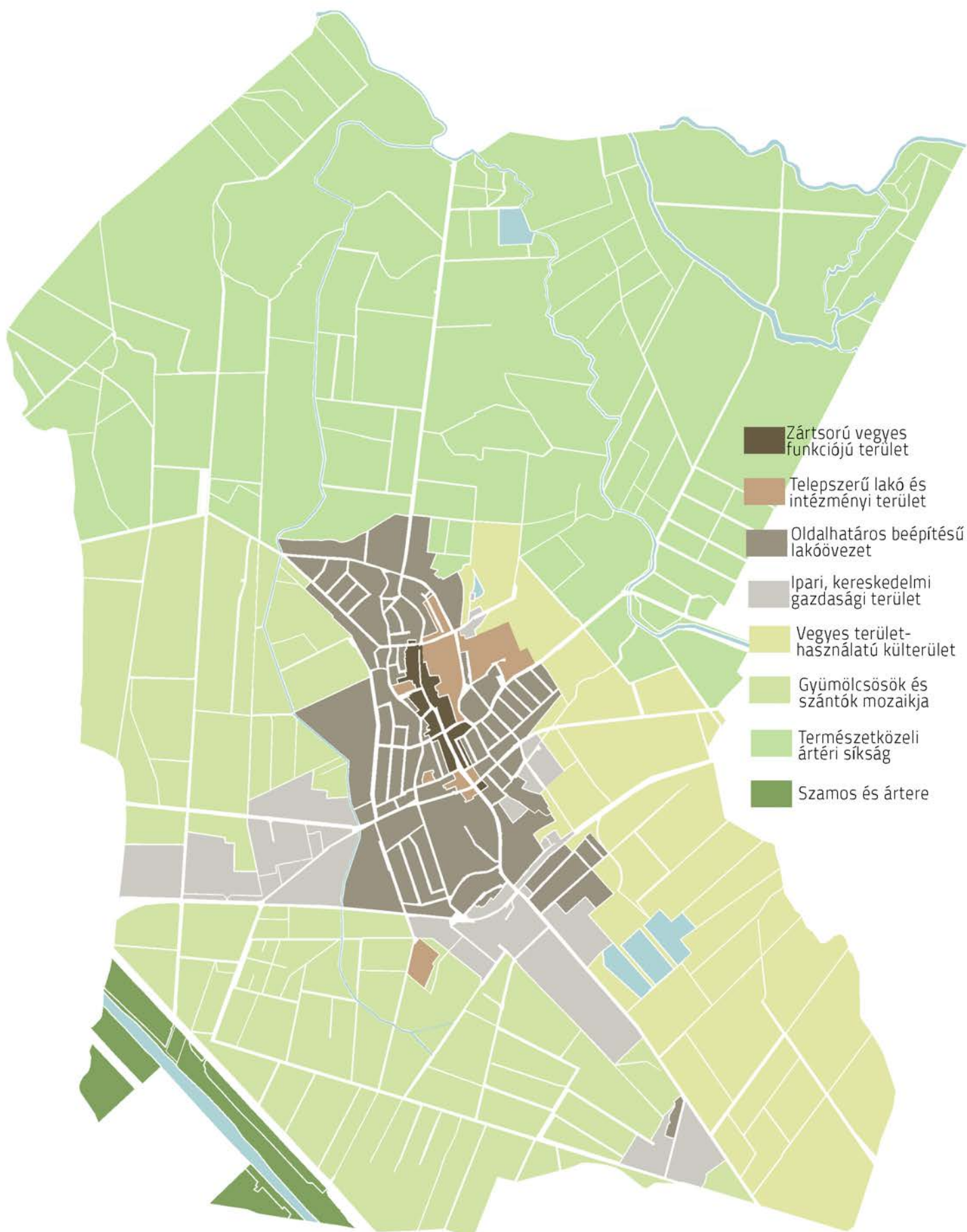

4 AZ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK BEMUTATÁSA

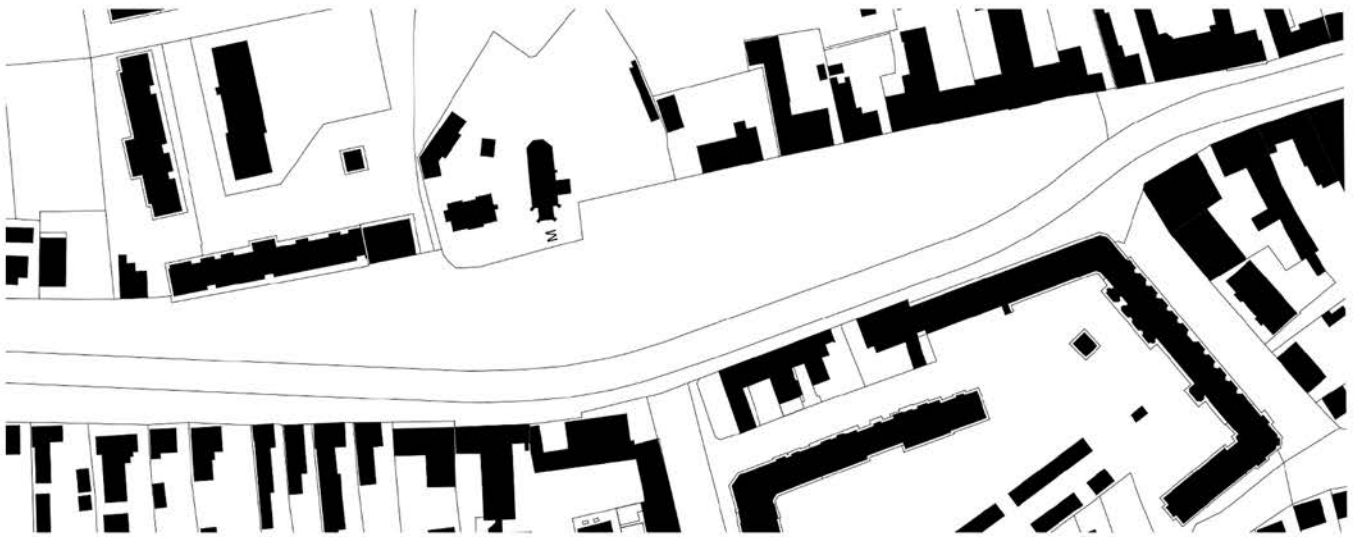
4.1 ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK

4.2 ZÁRTSORÚ BEÉPÍTÉSŰ VEGYES TERÜLET

Az észak – déli tengelyű, az egykori egyutcás falu szerkezetéből ránk maradt fő utca a mai város központi útja. – Jellemző beépítése zárt sorú, áthajtós kapuval, vagy oldalhatáron álló beépítés L alakú tömeggel, hézagosan zárt sorú módon. Az ehhez kapcsolódó utcai ritmus a ház-kapu-ház-kapu, vagy ház-kapu-kapu-ház, illetve ezek kombinációja. A tetőformák a zárt sorú jelleg miatt az utcával párhuzamos eresszel alakultak ki. Az épületek jellemzően földszint plusz egy szintesek, csak a kiemelt középületek kétszintesek, illetve az elmúlt évtizedben újonnan épült lakóházak nem alkalmazkodva a régi magassághoz földszint plusz két-három szintesek. A kapuk kerítések állapota leromlott.

4.3 TELEPSZERŰ SZABADONÁLLÓ LAKÓ ÉS INTÉZMÉNYI TERÜLET

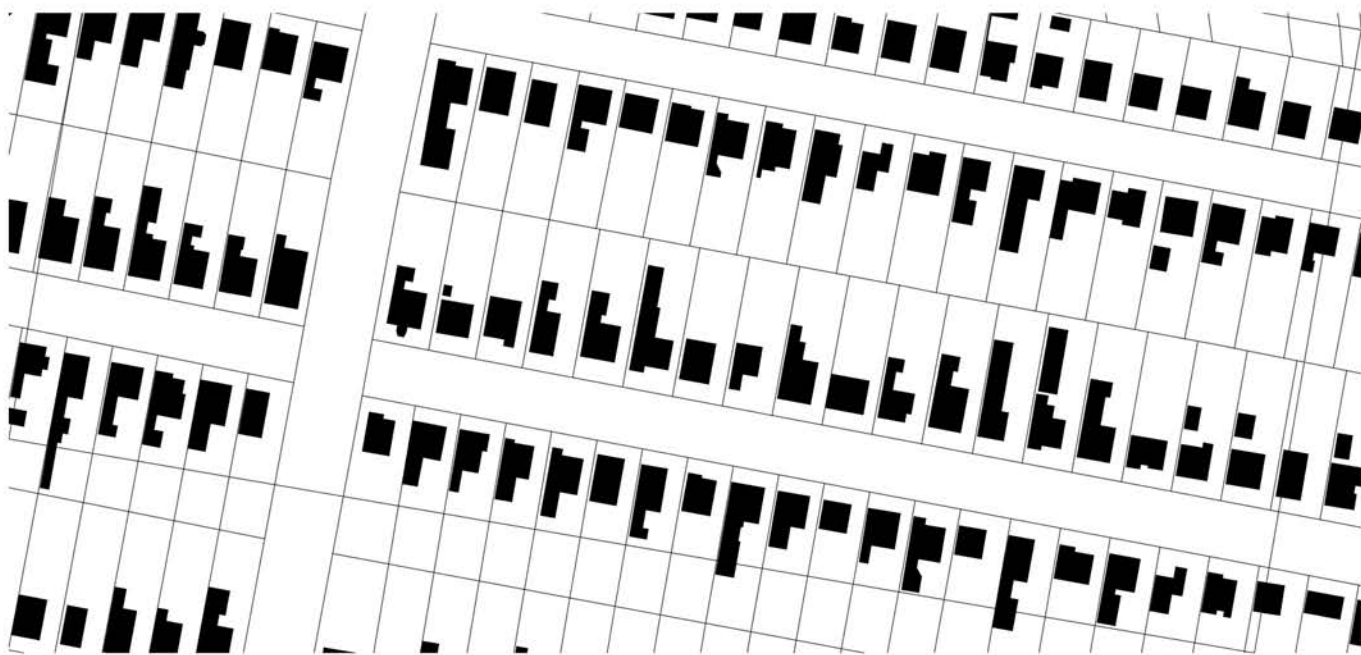
A város belő területeibe elszórtan épülnek be a közintézmények és kis lakótelepek. Ezek mérete, elhelyezkedése és funkciója, a körülötte lévő beépítéshez képest általában eltérő. A főutcán épült intézmények, lakóépületek tartják a zárt sorú beépítést. Különbséget leginkább magasságukból fakadóan állapíthatunk meg. A beékelődő kis lakótelepi blokkok elhelyezkedése inkább zavaró a településen. Léptékük és beépítési módjuk eltér közvetlen környezetüktől. Ha komoly növényállomány burkolja őket, akkor nincs nagy kontraszt, de általános esetben szórt jellegük és méretkülönbségük meglehetősen zavaró. A lakótömbök földszintjén általában lakások találhatóak, a városban elfoglalt helyzetüktől függetlenül. A közintézmények viszont gyakran kerítéssel való lehatárolásukkal idegen testként jelennek meg a lakóövezetben. .

4.4 ODLALHATÁROS BEÉPÍTÉSŰ LAKÓÖVEZET

Fehérgyarmat lakóterületeire jellemző az oldalhatáros beépítési mód. A házakhoz kapcsolódó telkek hosszúak voltak, és gazdasági udvarként funkcionáltak. A központi területeken a városias fejlődés nyomán, a hátsó kerti utak már lakó utakká váltak és a telkeket hosszában kettéosztották vagy új, merőleges utcát nyitva a telkek belsejébe négy felé osztódott az eredeti telek hosszúság. A községben a szalagtelek a jellemző, soros vagy keresztcsűrös elrendezéssel. Ez utóbbi inkább a település északi, nagygazdák által lakott részén volt gyakori, de alapvetően két háztípus fordul elő. Az egyik a tradicionális (tornácos) nyeregtetős parasztház, és a sátoztetős kockaház, amely az 1970-es árvíz utáni lakásépítéssel szaporodott el. Főleg földszintesek, legtöbbször kényszeres hozzáépítésekkel az udvar felé.

4.5 IPARI, KERESKEDELMI, GAZDASÁGI TERÜLET

A külső területeken az ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági funkciójú területek mozaikosan egészítik ki a városi szövetet. Elszórtan épültek a település peremén, szervesen módon, kis mértékben zavarva a környező természeti tájat. Az épületek léptéke óriási különbségeket mutat. Szerkezetük, fedésük, alakjuk, magasságuk és színük is nagyon különböző. Semmi féle közös rendező elv nem harmonizálja őket. A funkcióból adódó lényegi különbségek, a megközelítés eltérő módjai és az elvárt építési igény szinten a racionális fokozatkülönbségei szinte kizárják a közös arculat létrejöttét, ezért a természeti környezet, a fasorok és erdősávok megléte vagy hiánya döntően befolyásolja megjelenésüket, beágyazódottságuk mértékét a tájba.

4.6 VEGYES TERÜLETHASZNÁLATÚ KÜLTERÜLET

▲ Téglagyári horgásztó

▼ Állami Gazdaság lakótelep

A településtől délkeleti irányban fekvő külterület igen vegyes területhasználatú. A városból kivezető Szatmári utca mentén, annak mindkét oldalán számos gazdasági tevékenységet végző cég telepedett le, a keleti oldalon téglagyár létesült mely a mai napig üzemel. A gyár mellett, az egykori bányagödrökben horgásztavakat alakítottak ki, melyek kiváló minőségű élőhelyekké formálódtak, így ma már az Országos Ökológiai Hálózat részét képezik. A fennmaradó terület a közigazgatási határig főként síksági szántók és gyümölcsösök egyvelege. A tájrészlet különlegessége az Állami Gazdaság lakótelep, mely a Szatmári utcáról nyugatra nyílik, a várostól távolabb, az egykori állami gazdaságban dolgozók számára épült lakótelep. Egy kis utca, melyet mindössze körülbelül egy tucat ház alkot. A gazdaság korábbi épületeit és telephelyeit már felosztották és más cégek települtek a helyére, a kis utcát azonban továbbra is lakják a gyarmatiak. Ez a rövid kis kertvárost idéző utcaszakaszigazán kellemes hangulatú, eldugott, titkos kis sziget a külterületen.

4.7 GYÜMÖLCSÖSÖK ÉS SZÁNTÓK MOZAIKJA

Az ártéri szintű tökéletes síkságon elsősorban szántóföldi művelés, gyümölcsstermesztés valamint a gyepegzeldődés honosodott meg, melynek kitűnő példája a településtől délre és nyugatra elterülő szántók és gyümölcsösök mozaikja. Jellegében az ember kezenyomát viseli magán. A szántóföldek és gyümölcsültetvények szabályos alakú táblái különleges arculatot adnak ennek a tájrészletnek. A szokatlan „sakktabla” növénymezőit mezőgazdasági utak és csatornák hálózata szövi át, melyeket fák-bokrok üde csoportjai szegélyeznek. A különböző termesztett növények, a gyümölcsfák virágai és az utakat/vizet kísérő növénycsoportok élénk kavalkádja együtt színesíti a tájat.

▼ Almáskert

Szántóföldek ▲

4.8 TERMÉSZETKÖZELI ÁRTÉRI SÍKSÁG

Ez a természeti értékekben igen gazdag terület a települést északi irányból szegélyezi, sokszínű és értékes állat- és növényvilággal rendelkezik. A területet átszövő számos folyó és vízfolyás közül mára sok kiszáradt vagy kanyarulataik lefűződtek, morotvákká alakultak. A még vízzel borított holtágak és az élővizek a csatornákkal szövevényes vízi világot alkotnak, de a hajdani vízfolyások rajzolata is látszik még. Az egykoron vízállásos terület öröksége a számos értékes üde, vizes élőhely, mely ezt a területrészt olyan értékessé teszi. Lápok, mocsarak, üde rétek, legelők, kaszálók, szántók és gyümölcsösök keveréke alkotja ezt a változatos és festői tájrészletet. A táji adottságokat kihasználva létesítették a Kisarra vezető út keleti oldalán a Birhó halastavat és horgásztavat, melyek azonban már nem üzemelnek, helyükük birkatartásra használják a helyükön létrejött üde legelőket.

▼ Birhó-erdő - gyertyános-tölgyes elegyerdő

▲ Az északi külterület őrfelvételén

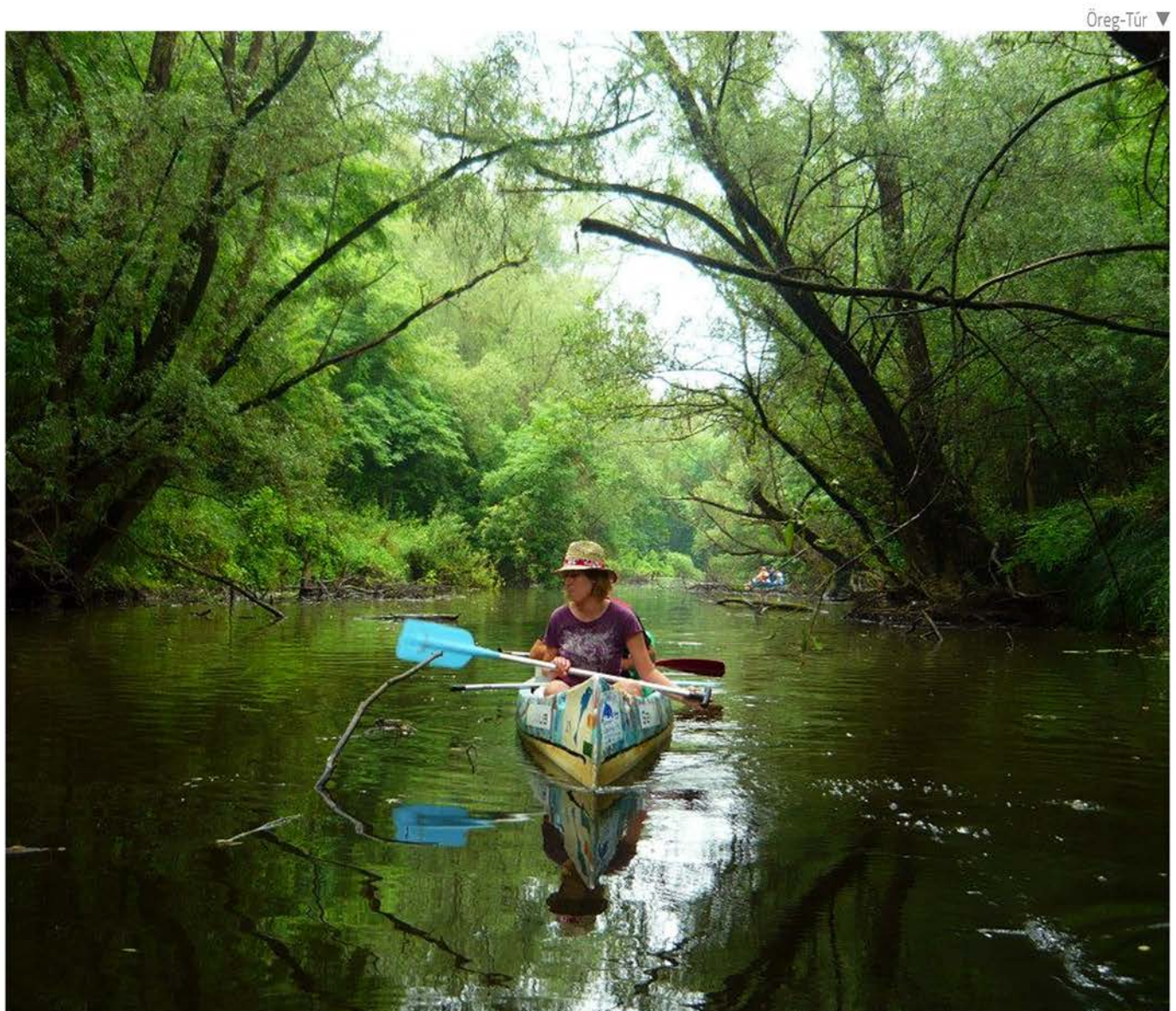

4.8 TERMÉSZETKÖZELI ÁRTÉRI SÍKSÁG

A terület rész egyik legértékesebb része a Birhó-erdő, melyet már a második katonai felmérés (1806–1869 között készült) térképén a maival azonos kiterjedéssel jelenítették meg. Az erdő értékes élőhely, amely számos növényritkaságnak is otthont biztosít. Az erdő és a környezetében elterülő értékes élőhelyek természeti értékeinek megóvása érdekében az északi külterület majdnem teljes egésze többféle természetvédelmi oltalom alatt áll.

Másik jelentős érték ezen területen az emberi kéz alkotta Gögő-Szenke-főcsatorna, amely idővel értékes vizes élőhellyé alakult. Fehérgyarmaton a vízfolyás egy szakasza láppá alakult és ex lege oltalom alá került. A csatorna ásott, szabályos medrű, két oldalon keskeny gyepes sáv, majd fűzek, nyárasok és bokorfüzesek kísérik. A Gögő-Szenkét alacsony vízszint jellemzi, természetvédelmi kezelési feladat az ökológiai vízigény biztosítása, hiszen a csatorna vizében több, Magyarországon védett halfaj is megtalálható.

Kiemelkedő érték az északi településhatárt képező Öreg-Túr is, mely a szabályozása után több ágra szakadt Túr-folyó egyik mellékágaként Vásárosnaménynál ömlik a Tiszába. Vize rendkívül tiszta, növény- és állatvilága gazdag, szinte háborítatlan, dús növényzete miatt, gyönyörű, vadregényes kis folyó.

Öreg-Túr ▼

4.9 SZAMOS ÉS ÁRTERE

A Szamos-folyó Fehérgyarmat délnyugati szélét szeli át. A Szamos-menti terület az Országos Ökológiai Hálózat részét képezi valamint tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület is. A folyó a Kis-Szamos és Nagy-Szamos folyók összefolyásából jött létre Dés alatt, innentől kezdve a síkvidéki folyóvíz jellegét ölti magára. Nincs ez másképp Fehérgyarmaton sem, ahol kétoldali árvízvédelmi töltés között, tökéletes síkságon folyik keresztül a település külterületén. A XIX. század második felében a Tisza-völgy átfogó szabályozása során a Szamost is csaknem teljesen kiegyenesítették, fölszámolták az egykori nagy meandereit, ekkor nyerte el mai vonalvezetését is. Egykor a folyó mentén gyakoriak voltak a mederpartokat megszakító nyílások, az úgynevezett fokok. A természetes vagy mesterséges fokon kitörő víz a mélyebb fekvésű árterületekre ömlött, majd apadáskor ezeken az ereken nagyrészt visszaáramlott a folyómederbe.

Búbos banka ▲

Ez a folyamatos vízellátás is hozzájárult a környék vizes élőhelyeinek kialakulásához. A folyó jelentős természeti és turisztikai értéket jelent a város számára. A Szamos számos kikapcsolódási lehetőséget nyújt: a folyó mentén túrázhatunk, a folyó pedig vízitúrának ad helyet. A két oldali gátakon remek bicikli túrákat lehet szervezni, a folyó partokon pedig számos horgász hely is található. A vízfolyást szegélyező növényvilágról sem szabad elfeledkezni, a Szamost mindkét oldalról az idillikus puhafa-ligeterdők kísérik, melyek domináns faja a fűz. A töltés és a folyó között, a ligeterdők mellett szántók is helyet kaptak. A folyó egyik értékes madárfaja a Magyarországon védett búbos banka.

Szamos-folyó ▼

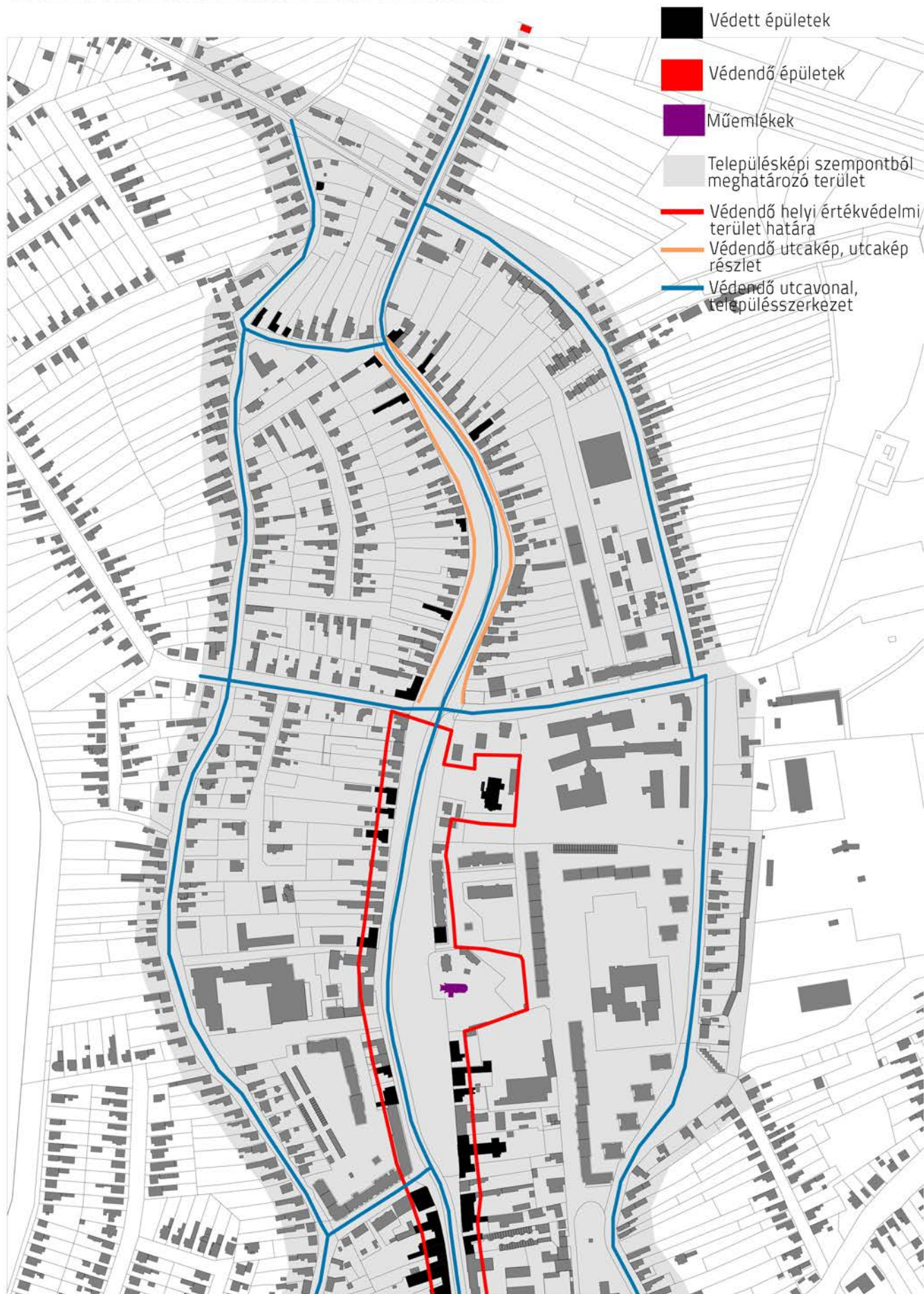

5 ÖRÖKSÉGVÉDELMI AJÁNLÁSOK

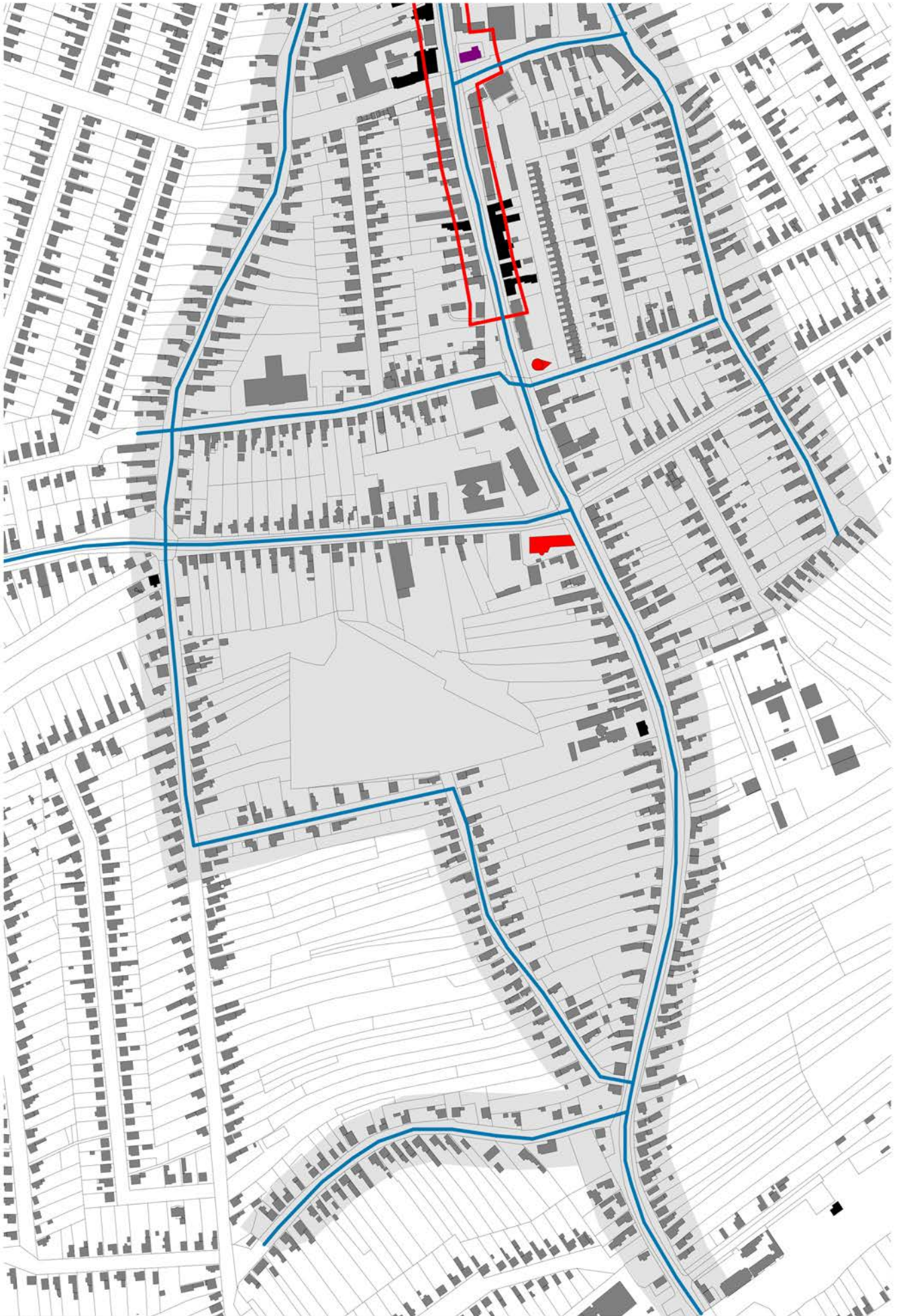

5.1 HELYI VÉDELEMRE JAVASOLT TELEPÜLÉSSZERKEZETI ELEMÉK

5.2 HELYI VÉDELEMRE JAVASOLT ÉPÜLETEK

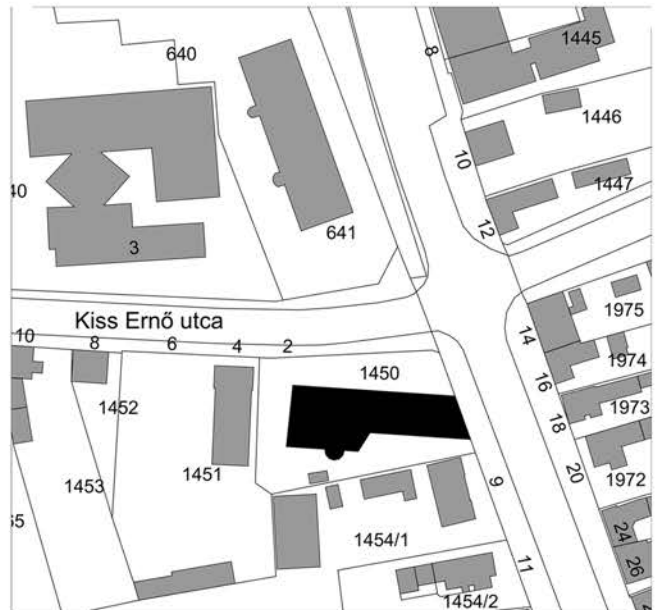
Esze Tamás utca 27

Favázás, deszkafalás, az utcára merőleges tengelyű, csarnokos csűrök épület..

5.2 HELYI VÉDELEMRE JAVASOLT ÉPÜLETEK

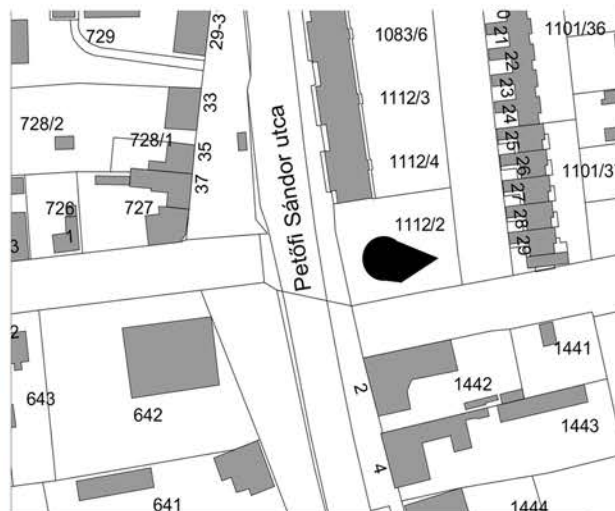
Polgármesteri hivatal

Az irodaház 1982-ben épült Csikós Zoltán tervei alapján. A posztmodern épület, tiszta formája, karakteres megjelenése, ritmosos homlokzata miatt helyi védelemre javasolt. Felújítása mintaszerűen sikerült.

5.2 HELYI VÉDELEMRE JAVASOLT ÉPÜLETEK

Görög katolikus templom

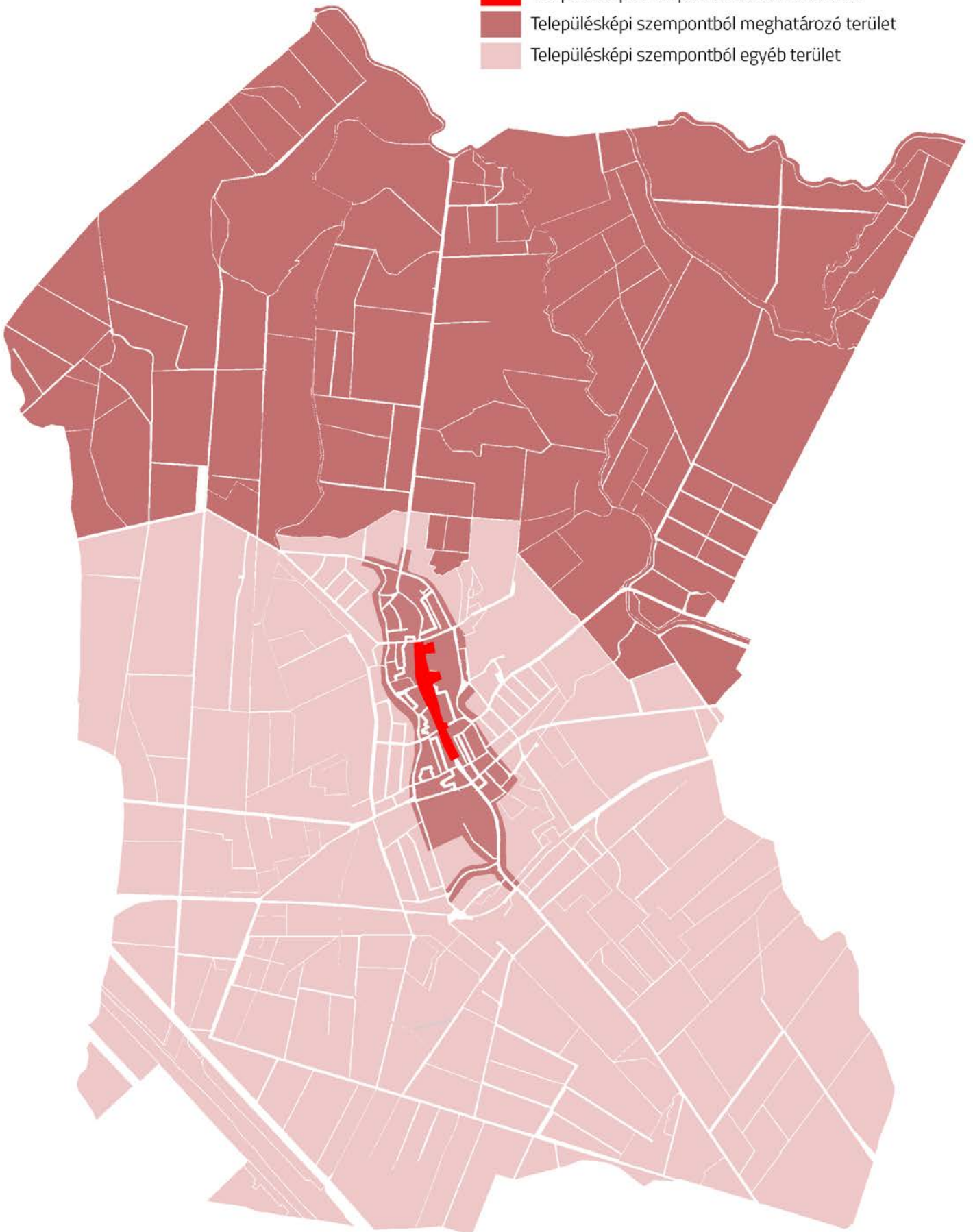
A Balázs Mihály által tervezett templom térformája összetett, kör alaprajzú, lefedése gúlatető nyolcszögű tamburral megemelve, mely bizánci előképeket idéz. Az oltártér melletti térbővületben kapott helyet az iroda és fölötte a gyülekezeti terem. Formája, díszítése letisztult. Településképi szempontból fontos új eleme a városnak.

5.3 TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

- Településképi szempontból védendő terület
- Településképi szempontból meghatározó terület
- Településképi szempontból egyéb terület

6 AJÁNLÁSOK AZ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉS RÉSZEKRE

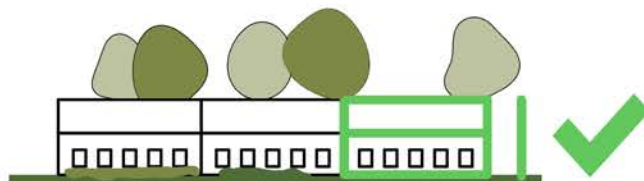
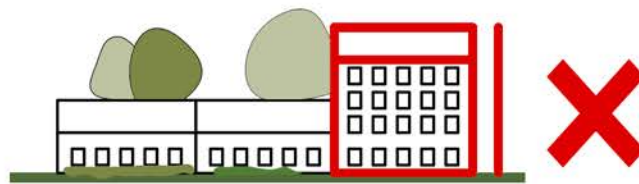

6.1 KISVÁROSI ZÁRTSORÚ BEÉPÍTÉSŰ TERÜLET

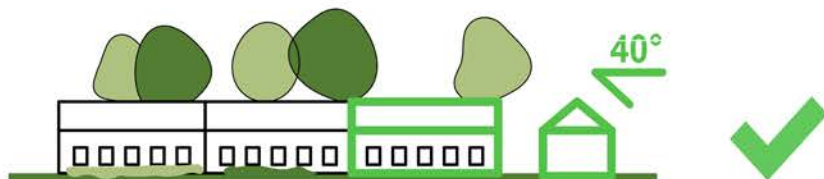
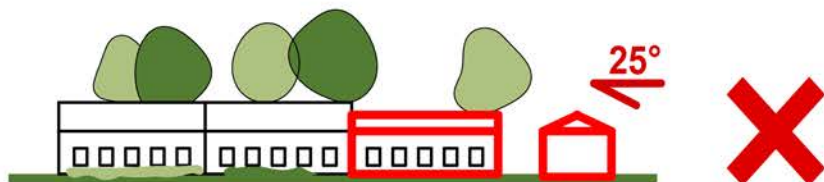
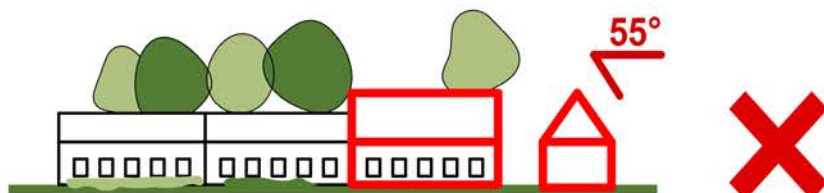
Magasság

A Kossuth utcán az épületek magassága változik. A régi típusú házak földszintesek akár térdfallal, hogy nagyobb belmagasságú tér jöhessen létre a boltok miatt. A többszintes épületek az elmúlt években épültek, többnyire földszint plusz 2 szintesek lapos tetővel vagy magas tetővel, esetleg tetőtér beépítéssel. Az új építésű házaknak hasonló magassággal kell épülniük mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek Fehérgyarmat településképeének utcaképebe. Lehetőség van még a sűrűség növelése érdekében a földszintes épületek térdfalas megemelésére.

Tetőhajlásszög

E településrészen a tetők hajlásszöge közel azonos lejtésű. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek Fehérgyarmat ezen településrészének utcaképebe.

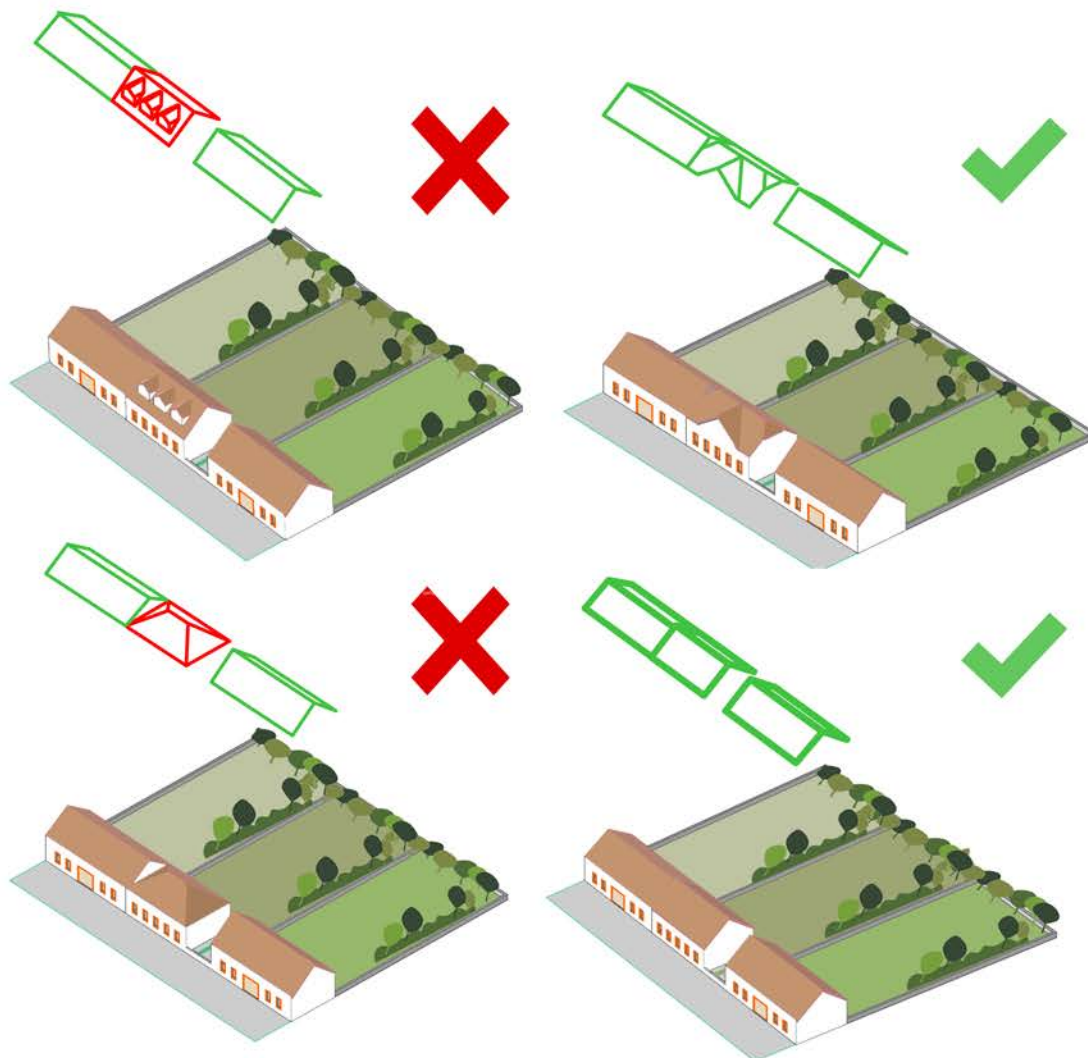

6.1 KISVÁROSI ZÁRTSORÚ BEÉPÍTÉSŰ TERÜLET

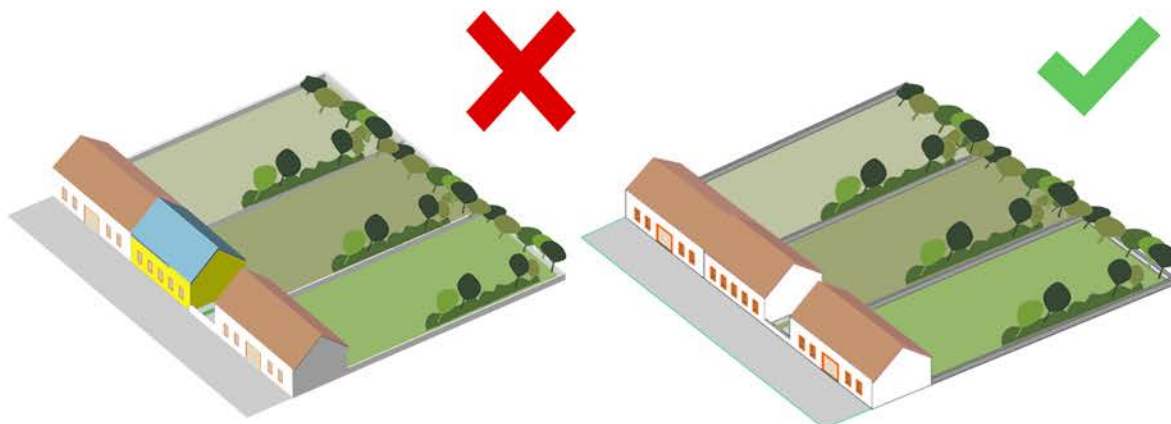
Tetőforma, tetőablak

Afőuta mentén lévő épületek tetőformájaz utcavonallal párhuzamos gerincű egyszerű nyeregtető. Új házak építésénél ezt figyelembevételével kell venni, ezért nem kívánatos az összetett tetőformát használata. Javasolt a tetősíkba elhejezett ablak. A „kutyaólas” tetőablakot nem célszerű alkalmazni.

Anyaghasználat

Fehérgyarmat történelmi településrészének anyaghasználatára a cseréptető és a vakolt fal jellemző. Ennek hasálatá a későbbiekben is javasolt.

6.1 KISVÁROSI ZÁRTSORÚ BEÉPÍTÉSŰ TERÜLET

Építészeti részletek

Az építészeti részletek a házak díszei. Pontosan meghatározzák egy adott épület korát, értékét, minőségét. Fehérgyarmaton is találunk részlet gazdag épületeket a főutca környékén. Párkányok, kapuk, homlokzati keretezések, tetőszellőző abalakok, stukkók. Ezek a patinás elemek hozzájárulnak ahhoz, hogy a homlokzatok olvasható részeiként megszerettesék ezt a régi városrészt. A kortárs építészet nemkedveli a díszítést. De ahogy Szrog György mondta egy ház építészeti minőségét az egy négyzetméterre jutó gondolatok és jó részletmegoldások száma adja. A jövő épületeinek értéke is jórészt részleteiben mutatkozik majd meg.

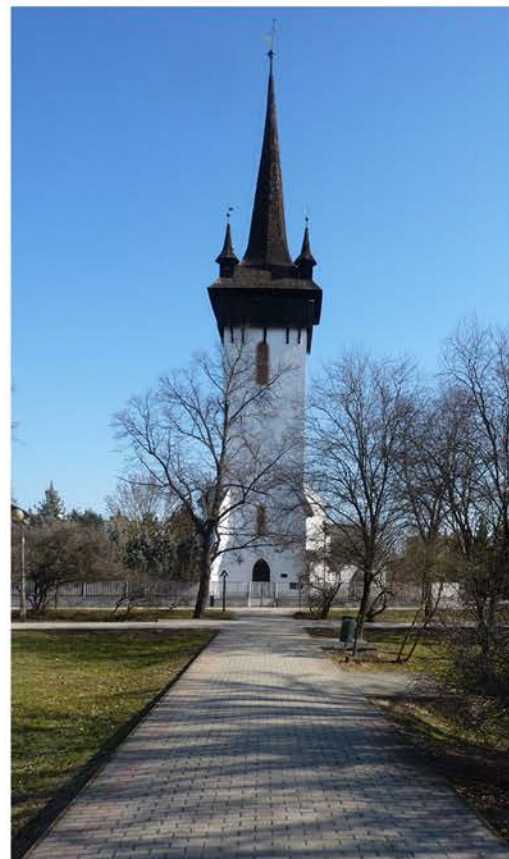

6.1 KISVÁROSI ZÁRTSORÚ BEÉPÍTÉSŰ TERÜLET

Közkertek, Közparkok

A településrész meghatározó közparkja a Kossuth tér, melynek teljes felújítását tervezett. A Mundus Viridis Kft. készítette el a belvárosi zöldfelületek komplex megújításának kertépítészeti tervét, melyen belül külön foglalkozik a Kossuth térrel. A terv a jelenlegi zöldfelület dominanciájú közpark jellegét kívánja megtartani. Az elavult burkolatok helyett új -a park felépítményeivel harmonizáló- térburkolatok kialakítását és a berendezések cseréjét javasolja egységes utcabútorokra (padok, hulladékgyűjtők, világítótestek, kerékpártárolók). A terv megtartja a park É-D-i irányú sétányát, melynek É-i részét kisebb pihenő terek tagolják. A terv megvalósulása esetén a Kossuth tér a mai kor igényeit kielégítő közparkká és a város meghatározó közösségi terévé válhat.

▲ Templomhoz vezető út Kossuth tér idős platánjai ▼

6.1 KISVÁROSI ZÁRTSORÚ BEÉPÍTÉSŰ TERÜLET

Közterek

A főtér szerkezetét érdekesen alakítja az út menti sövényfal. Másodlagos térfalat alkotva kissé szeparálja a köztűti forgalomtól a parkot. A Kossuth téren lévő változó színvonalú köztéri szobrok rendezetlen összevisszaságban állnak de reménykeltő módon mintha kialakulhatna egy sorozt belőlük. Szigorú válogatással (selejtezéssel) és rendezéssel előállhatna egy ritmusos szoborpark, mely a keleti térfal előtt el is kezdődött. Fontos volna a szabadtéri színpad kultúrált kialakítása is. A zöld vonal a sövényfalat, a piros pontok a szoborpark elemeit jelölik.

6.2 OLDALHATÁROS BEÉPÍTÉSŰ LAKÓÖVEZET

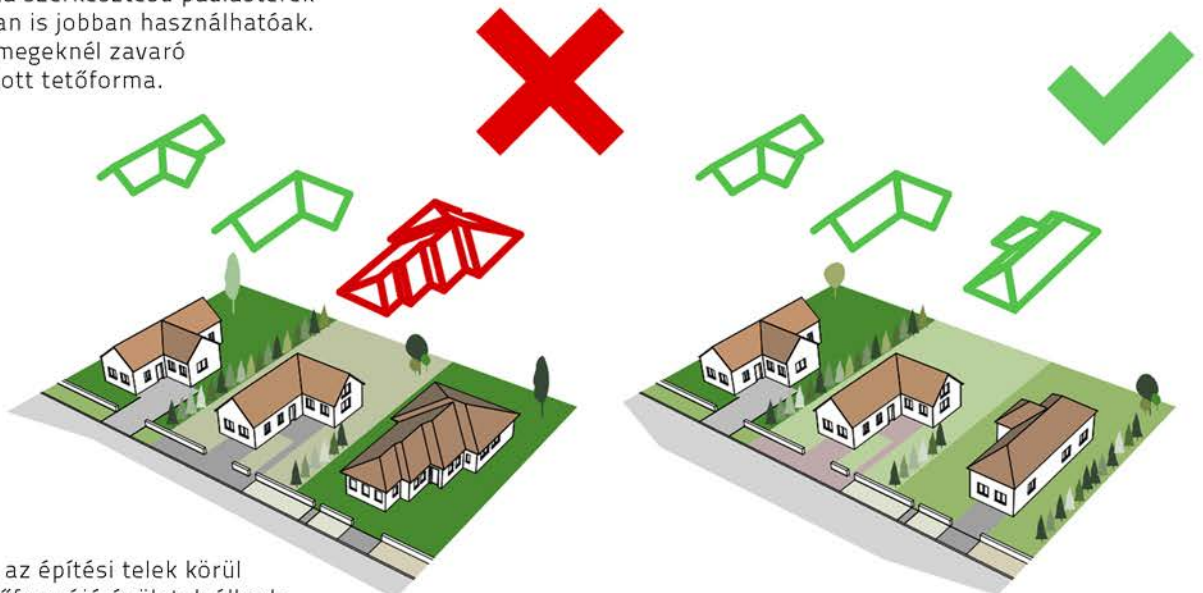
Magasság

Fehérgyarmat oldalhatáros beépítésű részén a házak magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetükben az jellemző. A túl magas házak nem illszekednek a településképbbe.

Tetőforma

Az új településrészen lévő családi házak tetőformája túlzottan változatos. Új házak építésénél törekedni kellene az egyszerű tetőformák használatára. Ezek a tiszta szerkesztésű padlásterek funkcionálisan is jobban használhatóak. Kis épülettömegeknél zavaró a túlbonyolított tetőforma.

Amennyiben az építési telek körül egyszerű tetőformájú épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló egyszerű tetőformájú.

6.2 OLDALHATÁROS BEÉPÍTÉSŰ LAKÓÖVEZET

Tornácok

A népi építészet egyik jellegzetes eleme az oszlopos tornác. Néhány példa Fehérgyarmaton is előfordul. Ezek az átmeneti külső terek készülhetnek téglából de akár fából is. A tornác kialakítására, elhelyezkedésére is számos, részleteiben eltérő megoldás lehetséges. Új épületek tornáckialakításával a hagyomány átörökíthető.

Ajtók, ablakok

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. E településrészen a leginkább előforduló típus a sok osztásos fából készült ajtó, ablak és kapu. Előfordul sötétebb és világosabb színű is. Mindkettő alkalmazása megfelelő.

6.3 TELEPSZERŰ SZABADONÁLLÓ LAKÓ ÉS INTÉZMÉNYI TERÜLET

A belső területek egy részét a hatvanas évektől kezdve átépítették. A szabadonálló épületek telepszerű, kissé széteső városszerkezetet mutatnak. A földszintes és többemeletes épületek vegyesen fordulnak elő és ez a heterogenitás jellemzi funkciójukat is. A elszórtan épületek gyakran közintézmények és néha kis lakótelepek. Ezek mérete, elhelyezkedése és funkciója, a körülötte lévő beépítéshez képest általában eltérő. A főutcán épült intézmények, lakóépületek tartják a zárt sorú beépítést. Különbséget leginkább magasságukból fakadóan állapíthatunk meg. A beékelődő kis lakótelepi blokkok elhelyezkedése inkább zavaró a településen. Léptékük és beépítési módjuk eltér közvetlen környezetüktől. Ha komoly növényállomány burkolja őket, akkor nincs nagy kontraszt, de általános esetben szórt jellegük és méretkülönbségük meglehetősen zavaró. A lakótömbök földszintjén általában lakások találhatóak, a városban elfoglalt helyzetüktől függetlenül. A közintézmények viszont gyakran kerítéssel való lehatárolásukkal idegen testként jelennek meg a lakóövezetben.

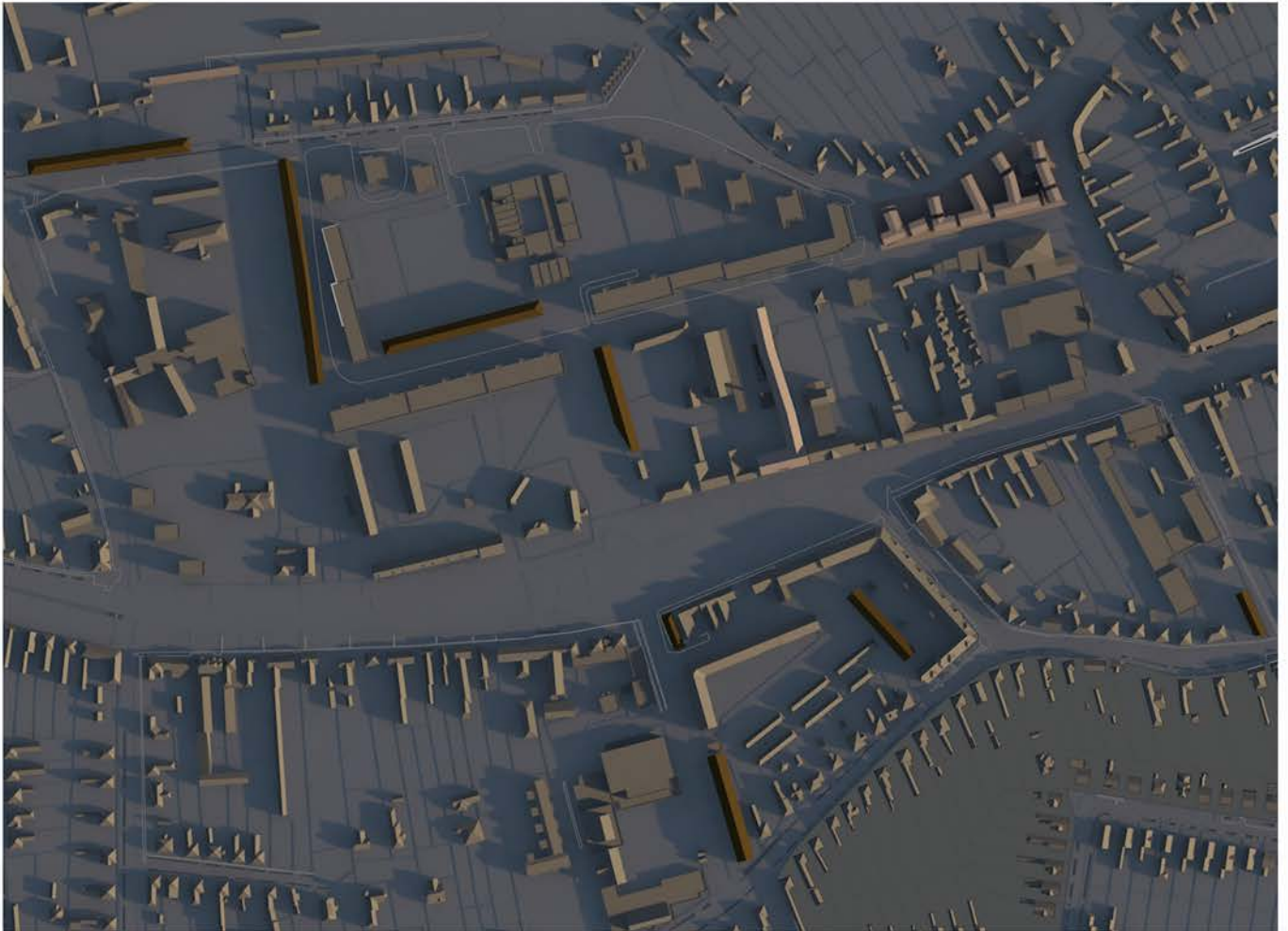
A nyolcvanas évek telepszerű építésnek eredménye, a szétesett, szórt, rosszul funkcionáló atomizált tömbökből álló, heterogén épülethalmaz létrejött. Az egy időben, oktrojált séma alapján lerakott épülettömegek nem a városi szövetben növekedtek (egy hosszú evolúciós folyamat eredményeképp), hanem gyors (a város életében egy pillanatnak tűnő) építési folyamat alatt jönnek létre. Hirtelen megépítésük miatt idejük sem volt azzal összenőni.

Fehérgyarmaton „telepszerű lakó és intézmény területen” esély volna egy szervezesebb, a városi szövettel jobban kommunikáló utcás szerkezetű településrész létrehozására. Ezen az relatíve intenzív beépítésű területen a rehabilitáció (gyógyító folyamat) helyreállítaná azt a normális helyzetet, melyben a fásított utcák mentén, a földszinten a városi közösséget kiszolgáló funkciók működnek. Az épületek magassága nem haladja meg a lombkoronát (földszint plusz két emelet) és az intenzív zöldterületek pedig élhető környezetet biztosítanak. A gépkocsikat nem garázssorokban és nem a közterületeken, hanem az épületek belsejében tárolják. A bemutatott példák ezt az új összenövését illusztrálják.

6.3 TELEPSZERŰ SZABADONÁLLÓ LAKÓ ÉS INTÉZMÉNYI TERÜLET

6.4 VEGYES TERÜLETHASZNÁLATÚ KÜLTERÜLET

MŰVELÉS

A településtől keletre és délkeletre a külterületen rendkívül sokszínű tájrészlet alakult ki a sokféle használat következtében. Ezen a területreszen többféle fejlesztési elképzelés is megfogalmazódott, melyek megvalósulása esetén a tájkép elkerülhetetlenül módosulni fog. Mindemellett törekedni kell arra, hogy ezek a nagy kiterjedésű rekreációs fejlesztések minél inkább a tájba illeszkedő módon kerüljenek kialakításra. A területen található bányá még évekig működni fog, de felhagyása után a rekultivációja szükséges, mely szintén szolgálhat rekreációs célokat is. Meghatározó használat a területen a szántó művelés és gyümölcsstermesztés is, melyek szintén fenntartandók a külterület ezen részén is (csakúgy, mint a „Gyümölcsösök és szántók mozaikja” területegység esetében).

ÉPÜLETEK ELHELYEZÉSE

A külterület ezen részén is a beépítés lehető legkisebb mértéke volna kívánatos. Fontos, hogy a kialakítandó beépítés ne legyen intenzív. Az épületek elhelyezésénél és kialakításánál az előzőekben a „Gyümölcsösök és szántók mozaikja” területresznél megfogalmazottak a mérvadóak.

NÖVÉNYALKALMAZÁS

A rekreációs és egyéb fejlesztésekkel kapcsolatos épületegyüttesek esetében fontos az épületek körüli terület parkosítása, gazdag növénytelepítéssel. A növényfajok kiválasztásánál azonban szem előtt tartandó, hogy már nem az intenzív beépítésű belterületi részen, hanem annak határán, vagy teljes mértékben a külterületen valósulnak meg. Ennek megfelelően nem javasolt a dísznövények alkalmazása (legfeljebb az épületek közvetlen közelében, és itt is csupán honos fajták). Minden esetben törekedni kell arra, hogy a növények hazai flórából származóak legyenek, hogy szép átmenetet képezzünk a természet és a beépített területek között. Számos őshonos növényünk rendelkezik magas díszítőértékkel.

Téglagyári horgásztó ▼

6.5 GYÜMÖLCSÖSÖK ÉS SZÁNTÓK MOZAIKJA

Anyaghasználat, tetőidom

Új épületek tervezésekor javasolt a Fehérgyarmaton már meglévő és egykori majorok, tanyák épületeinek kialakítását figyelembe venni. Ezek falai jellemzően fehér, törtfehér színnel vakoltak, általában nyeregtető fedésük cserép vagy pala. Az új létesítményeken ezekhez igazodva célszerű füvesített lapostető vagy magastető kialakítása. A kirívó, rikító színek alkalmazása erősen ellenjavallt.

Rönkkerítés ▲

Kerítések

Amennyiben a külterületi épületek illetve ültetvények elkerítésre kerülnek, úgy a kerítés anyagának és típusának megválasztására is ügyelni kell. Mindenképpen kerülendők a tömör kialakítású, rikító színű kerítések, helyette inkább természetes anyagokból készült, áttört kerítések települése javasolt. Az épületek/építmények tájbaillesztése elősegíthető a fent felsoroltakon kívül megfelelő növénytelepítéssel.

Hagyományos állattartó épület ▼

6.5 GYÜMÖLCSÖSÖK ÉS SZÁNTÓK MOZAIKJA

Művelés

A természetvédelmi oltalom alatt nem álló külterületi részek esetében is törekedni kell a kialakult tájjelleg és a természeti értékek megővésére. A mezőgazdasági művelésen belül Fehérgyarmat területén a szántóföldi kultúrák termesztése és a gyümölcsstermesztés jellemző, melyeknek nagy hagyománya van a településen. A gyümölcsösök és szántók váltakozó táblái, az azokat szegélyező mezsgyék és fasorok, erdősávok kavalkádja festői és szemet gyönyörködtető változatosságot jelentenek a nagytáblás monokultúrákhoz képest. Ezen művelési ágak domincanciájának fenntartása mellett érhető el a táj arculatának és jellegének megőrzése.

Épületek elhelyezése

A külterületen minimálisra kell szorítani az épületek számát, elsősorban a műveléshez szükséges épületek és építmények elhelyezése támogatható. Az épületek és építmények elhelyezésénél figyelembe kell venni a táji adottságokat, azokhoz a lehető legnagyobb mértékben illeszkedni kell. Törekedni kell arra, hogy lehetőleg nagy kiterjedésű egy nagy tömegből álló épületek helyett több kisebb tömegből álló épületegyüttest jöjjön létre, mely így kevésbé hangsúlyos, jobban illeszthető.

Növényalkalmazás

Amennyiben az épületet nem lehet oly módon elhelyezni vagy kialakítani, hogy látványa ne legyen kirívó, abban az esetben takaró növényzet telepítésével javítható a negatív látvány. Telepíthetőek többszintes erdősávok vagy akár a homlokzatot behálózó futónövények is. A megfelelően elhelyezett épületek esetében is megfontolandó a növénytelepítés, mellyel az illeszkedés még inkább elősegíthető, valamint az esztétikai érték is növelhető. Az épülethez vezető utak vagy egyéb mezőgazdasági utakat szegélyező, monumentális megjelenésű fasorok, vagy a major területén telepített egy-egy szoliter fa egyedi, ám nem hivalkodó megjelenést kölcsönözhet a külterületi épületegyüttesek számára. A növények megválasztásánál előtérbe kell helyezni a honos növényfajokat, lehetőség szerinte a Szatmár-Beregi síkságra jellemző növényeket kell alkalmazni, de semmiféleképpen sem szabad olyan fajták alkalmazása, mely a védett természeti területek élővilágát bármilyen módon veszélyezteti (pl.: invazív idegenhonos növények).

Gyümölcsültetvény▼

6.6 TERMÉSZETKÖZELI ÁRTÉRI SÍKSÁG

Fehérgyarmat teljes külterülete tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő, nagy része ezen felül országos valamint nemzetközi jelentőségű természetvédelmi oltalom alatt áll. A védett területeken folytatott gazdálkodás minden esetben a természetvédelmi célokkal összhangban történhet, de a nem védett területeken is cél a tájjelleg megőrzése.

▲ Gyertyános-kocsányos tölgyes

Fekete gólya ▼

MŰVELÉS

A védettségek létrehozásának fő célja a védett növény- és állatfajok, a szatmár-beregi gyertyános- tölgyesek, ártéri és láperdők, az üde kaszáló-, mocsár- és láprétek, a vízfolyások, holtmedrek, tőzegmohalápok, bokorfüzesek és mocsarak, a fasorok és cserjések, a hagyományos tájhasználat eredményeként fennmaradt fás legelők megővése. Feladata még a jellegzetes tájképi adottságok, a táj jellegét meghatározó felszíni formák, növény- és állatvilág megővése, fenntartása. Fontos ezen célok megvalósulása érdekében a tájhonos erdőállományok állapotának, elegyarányának, korosztályviszonyainak javítása, a természetközeli erdőgazdálkodási módok előtérbe helyezésével. Elengedhetetlen továbbá a fahasználat időbeli és térbeli korlátozása az erdőben fészkelő fajok védelme érdekében (pl. fekete gólya és darázsölyv). A gémfélék és vízimadarak védelme miatt a területen található lápok, mocsarakat, vízállásokat meg kell őrizni, állapotukat szükség esetén aktív beavatkozással (vízpótlás, fászszerű növényzet irtása) javítani kell. További részletes ajánlásokat és információkat a Natura 2000 területekre elkészült kezelési tervek tartalmaznak, melyek mindenki számára elérhetőek.

ÉPÜLETEK ELHELYEZÉSE

A védett természeti területek esetében kizárólag a természetvédelmi érdekeket szolgáló gazdálkodás illetve a természeti értékek megőrzését biztosító épületek és építmények helyezhetők el. Ezzel kapcsolatban az eltérő oltalmak külön-külön is megfogalmazzák szabályokat és kritériumokat, ezért fontos ezeket is figyelembe venni.

6.7 SZAMOS ÉS ÁRTERE

MŰVELÉS

A Szamos fehérgyarmati szakasza teljesen egyenes, szabályozott mederben folyik, melyet két oldalon galériaerdők kísérnek, emiatt a folyó és környezete kellemes hangulatú. Az árvízvédelmet szem előtt tartva megfelelő hasznosítás az árvízvédelmi töltés és a galériaerdők közötti terület szántóföldi művelése. Ezen felül a víz kitűnő rekreációs lehetőségeket nyújt: a kenuzni vagy horgászni vágyók számára, valamint a gáton lehetőség van kerékpározásra is.

ÉPÜLETEK ELHELYEZÉSE

Ezen tájrészleten az árvízvédelmi célok helyezendőek előtérbe, ennek megfelelően a folyó árterén épület és építmény elhelyezése nem kívánatos, valamint az Országos Területrendezési Terv alapján a Nagyvízi meder övezetébe tartozik, ezért új beépítésre szánt terület sem jelölhető ki itt.

▲ Horgászhely a Szamoson

▼ Árvízvédelmi töltés a Szamos mentén

7 JÓ PÉLDÁK

7.1 HELYI ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK: A LEVELESHÁZ

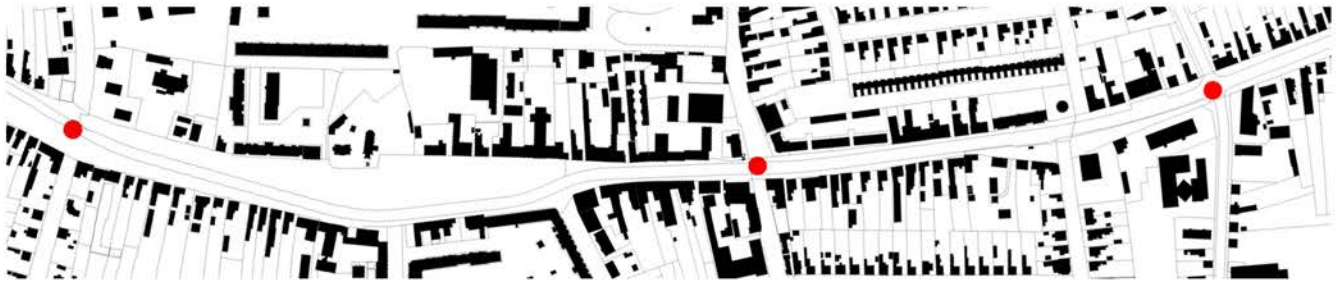

A Levelesház felújítása mintaszerűen sikerült. Jó példája annak hogy egy régi pület homlokzatát hogyan kell megújítan. A tiszta homlokzatú, egyszerű díszítésű ház az új kapumotívummal jól illeszkedik a településképbbe. A hátsó udvari bővítés árnyékolója is szép példa a kortárs homlokzatképzés lehetőségére

7.2 MŰVÉSZETI ALKOTÁSOK: KÖRFORGALMI SZOBROK

A köztéri szobrok közül a három körforgóba elhelyezett szobrokat kell megemlíteni. Kitűnően tagolják a főutcát. Segítik a tájékozódást. Téli becsomagolt állapotukban is felismerhetően különböznek egymástól. Érdekes hogy a modern akcióművészetre utaló pillanatnyi, ideiglenes külső formájuk, (letakart állapotuk) csak tovább erősítette együvé tartozásukat.

7.2 MŰVÉSZETI ALKOTÁSOK: KÖRFORGALMI SZOBROK

Kertváros u.-Móricz Zsigmond
u. Petőfi u. Kossuth tér sarok

Tömöttvár u.-Alkotmány u.
Kiss Ernő u. sarok

Wörösmarty u.-Kisgyarmat u.
Damjanich u. Kossuth tér sarok

7.3 REKLÁMOK: CÉGÉREK, FELIRATOK

Az alábbiakban más magyarországi településekről mutatunk jó példákat.

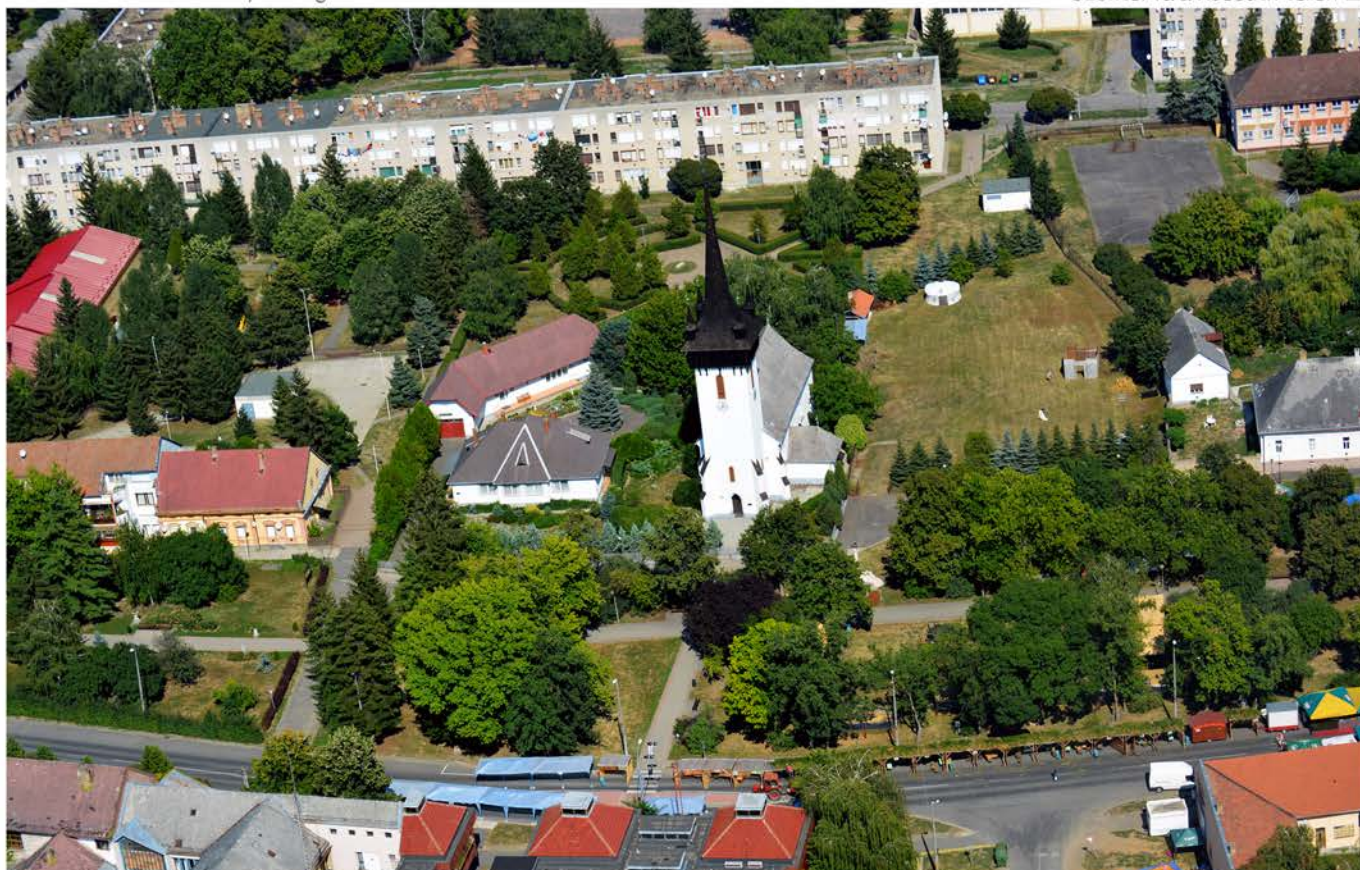

7.4 KÖZPARKOK

A közterületek kialakítása alapvetően meghatározza a városképet. A közösségi szabadterek azok a találkozási pontok, ahol a településhez és a helyi közösséghez tartozásunkat a természethez kapcsolódva, szabadabban élhetjük meg. Mivel rendszerint hosszabban tartózkodunk ezeken a helyeken, megjelenésük fokozottan fontos. A megfelelő tereket szükséges biztosítani a különféle tevékenységekhez (játsszóterek és sportolási célú területek korosztályoknak megfelelően, pihenőkertek) és a közlekedéshez. A járőfelületek, burkolatok kialakítása során a vízáteresztésre, a javíthatóságra, tartósságra és az akadálymentességre egyaránt gondolnunk kell. A burkolat színében a visszafogott, semleges színeket érdemes választani, hogy ne váljon túlzottan hangsúlyossá. A járdák közelébe valamint a közterekben, közparkokban az alacsony cserjefoltok telepítése célszerű, hogy a kilátást ne korlátozzák valamint a biztonságérzetet is növeli a jól átlátható növényzet. Egy-egy üde egynyári kiültetés kellemes színfoltot jelent, de emellett az élő ágycsok is helyet kaphatnak, hiszen azok minden évben, kevesebb fenntartással ugyanolyan kellemes színt visznek a városi környezetbe. Ezek mellett facsoportok vagy néhány szoliter fa monumentalitása pedig kellemes kontrasztot képez.

▼ A Kossuth tér és környéke légifotón

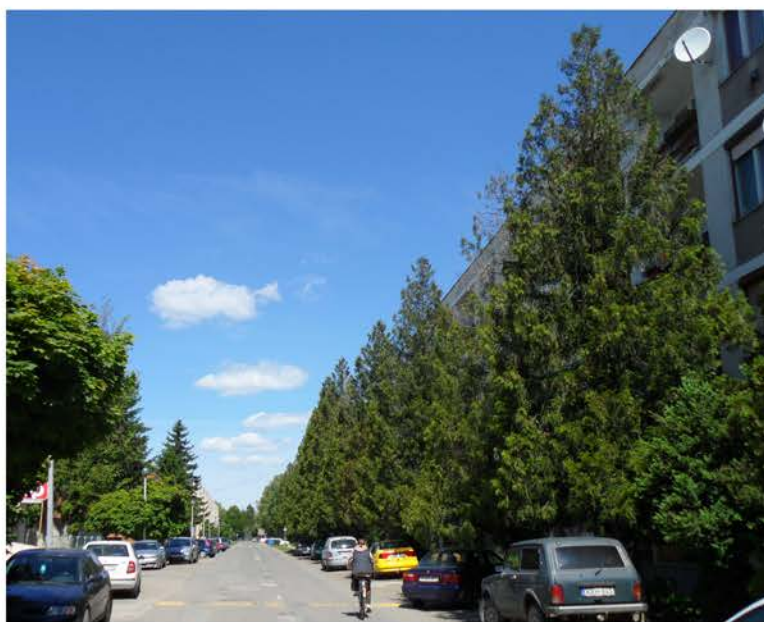

Szoliter fa a Kossuth téren ▲

7.5 FASOROK

A fasorok a település zöldfelületi rendszerének szerves részei, összekötik a köztereket, közparkokat, ezen felül a harmonikus megjelenésű, kellemes hangulatú utcakép kialakításának is fontos elemei. A fasoroknak számos környezeti feltételnek is meg kell felelniük, ezért a megfelelő faj megválasztása elengedhetetlen. A közterületi zöldfelületek közteretek, közparkok közlekedési területeken telepítésre kerülő növények kiválasztására különös gondot kell fordítani. Olyan fajokat válasszunk, amelyek nem nőnek bele a felsővezetékbe, egyéb közművezetékbe és az út fölé, akadályozva a biztonságos közlekedést. A megfelelő növényfaj választással és ültetéssel elkerülhető a csonkolással kialakult fák csúnya látványa. Fontos, hogy a felszín alatti vezetékek tervezésekor kialakításánál is gondoljunk a fák gyökereinek helyigényére. A fasorok kialakításakor ügyeljünk arra, hogy a megfelelő távolságra ültessük őket, figyelembe véve végleges méretüket. Javasolt honos fajok választása, emellett érdemes arra is figyelmet fordítani, hogy a faj ne hozzon gyümölcsöt vagy olyan termést, mely szemetet vagy gyűjtésre ösztönzi a járókelőket. Ajánlható például: mezei juhar, egyes korai juhar fajták, szilfa fajták, egyes kőris fajok és fajtáik, vad- és díszkőrté fajták, fehér akác egyes fajtái. Semmiképpen nem javasolt az agresszívan terjedő, idegenhonos fajok (pl.: zöld juhar, bálványfa, kései meggy, keskenylevelű ezüstfa, amerikai kőris) alkalmazása. Fehérgyarmaton a Petőfi Sándor utca és a Kossuth tér (fő út) két oldalán előregedett gömbakác fasor kapott helyet, melynek megújítása időszerűvé vált. Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy mindamellet, hogy a növények kellemes hangulatot és árnyékot biztosítanak számunkra, a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak mérséklése érdekében

7.6 EGYÉB STRUKTÚRÁK: SZOBROK, UTCABÚTOROK, MŰTÁRGYAK

Fehérgyarmaton, mint sok más alföldi faluban, az utcai fasorok gömbkacsból állnak. A nem túl régi hagyomány egyre inkább felértékelődik. Ez a hálás és igénytelen fa csodálatos rajzolatával érdekes esztétikai élményt nyújt.

Kedves, mókás dolog a növénysszobor. A kacsát mintázó domb még nem sarjadt ki januárban, de tavaszra minden bizonnyal bezöldül a sárga csőrű kisvárosi madár.

Az útszegélykövek szép példája ez a műkö kerékvető sor. Kár, hogy nem általános a használata. Ha mindenhol ezt a típust használnák, megnyugtatóan egységes lenne az útmenti sávok kialakítása.

7.6 EGYÉB STRUKTÚRÁK: SZOBROK, UTCABÚTOROK, MŰTÁRGYAK

Az alábbiakban más magyarországi településekről mutatunk be jó példákat szabadtéri színpad illetve fórum kialakítására valamint kerti bútorok elhelyezésére, és burkolat kialakításra.

7.7 HAZAI ÉPÍTÉSZETI PÉLDÁK AZ ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEKRE

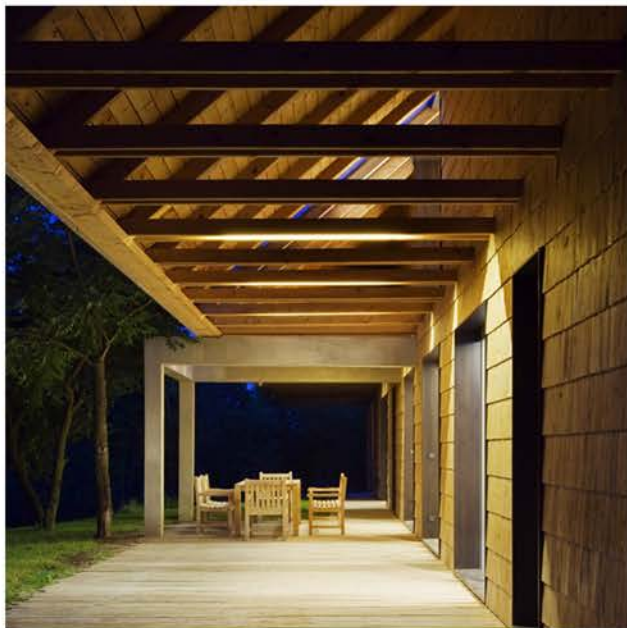
Ipari, kereskedelmi,
mezőgazdasági területre

Az etyeki borászatot Bordás Péter
tervezte.

7.7 HAZAI ÉPÍTÉSZETI PÉLDÁK AZ ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEKRE

Oldalhatáros beépítésű lakóövezetre

A sóskúti lakóházat Dévényi Tamás tervezte.

7.7 HAZAI ÉPÍTÉSZETI PÉLDÁK AZ ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEKRE

Zártsorú vegyes funkciójú területre

A kőbányai ügyfélszolgálati központot
Lukács István és Vikár András tervezte.

7.7 HAZAI ÉPÍTÉSZETI PÉLDÁK AZ ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEKRE

Telepszerű lakó és intézményi területre

A budapesti aquincumi irodaházat Dékány Tibor, Finta Sándor, Hatvani Ádám és Vadász Orsolya tervezte.

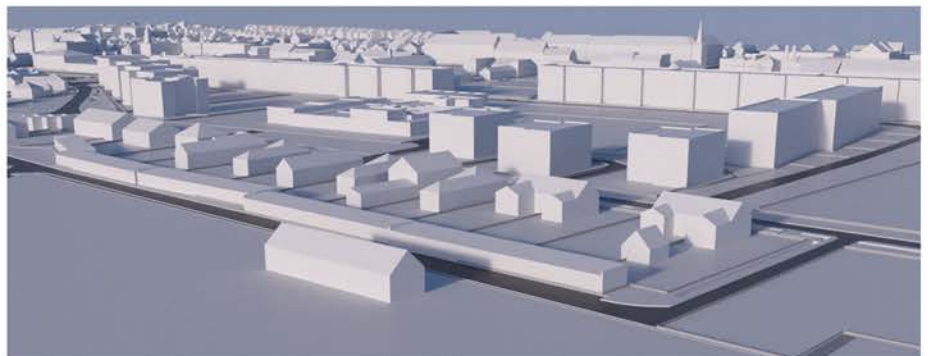
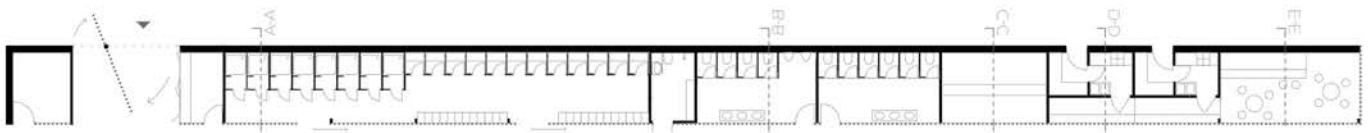
8 BEÉPÍTÉSI JAVASLATOK

8.1 STRAND ÉS KÖRNYÉKE „A” VARIÁCIÓ

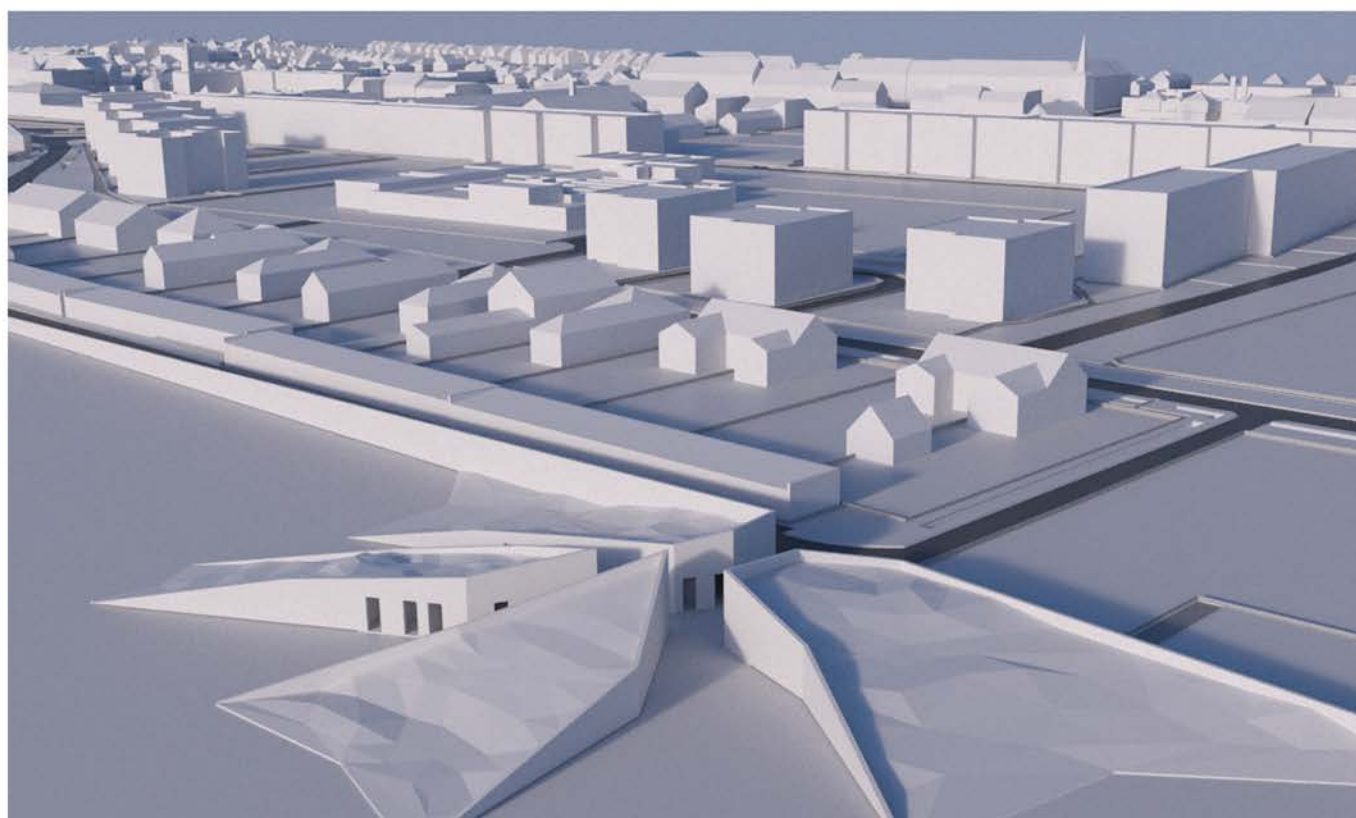
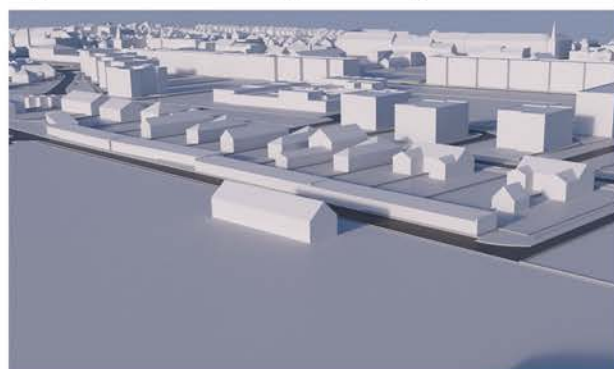
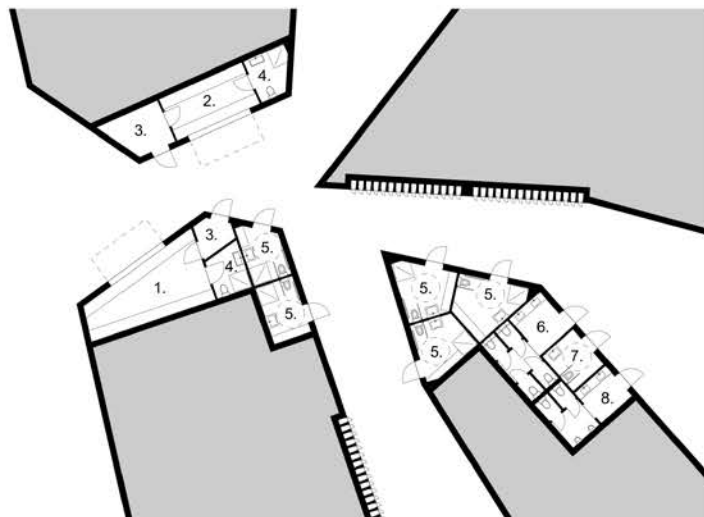
A termálstrand főbejáratára készült beépítési javaslat lieáls kialakításával az eltérő funkcuójú elemeket sorolva fogadja magába. Tiszta egyszerű szerkesztése, nyitott részben átlátható térsora a melléképületek elaprózodottságát szünteti meg és reflektál a környező beépítésre is.

8.1 STRAND ÉS KÖRNYÉKE „B” VARIÁCIÓ

A városi strand bejárati épületére tett építészeti javaslat „landartos” fűvesített tetejű épülethalmazt ajánl. Természetközeli műtárgyszerű megjelenése semleges architektúrát mutat. A strandfunkciók elrejtésével biztosítja a zöldfelület megmaradását.

8.2 BUSZPÁLYAUDVAR ÉS KÖRNYÉKE „A” VARIÁCIÓ

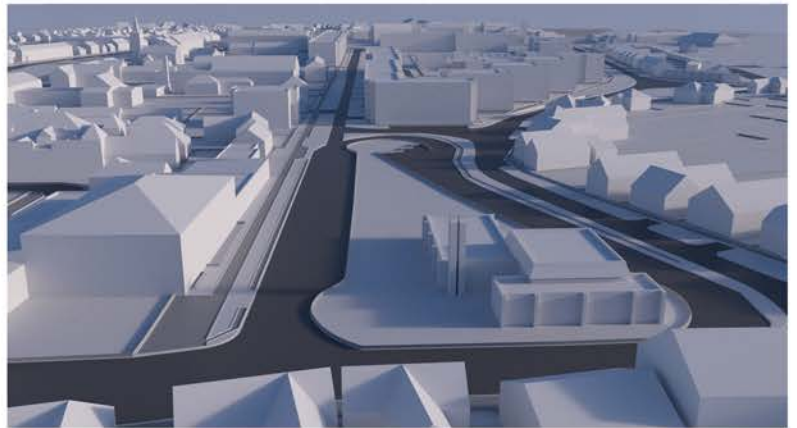
A terv a buszpályaudvar kiköltöztetése esetén tördelt tömegű, a tömb két oldalára reagáló kisvárosias beépítést javasol, földszintjén üzletekkel és szolgáltató egységekkel, első és második emeletén sokféle lakással. Nyitott udvaraiban intenzív zöldterülettel.

8.2 BUSZPÁLYAUDVAR ÉS KÖRNYÉKE „B” VARIÁCIÓ

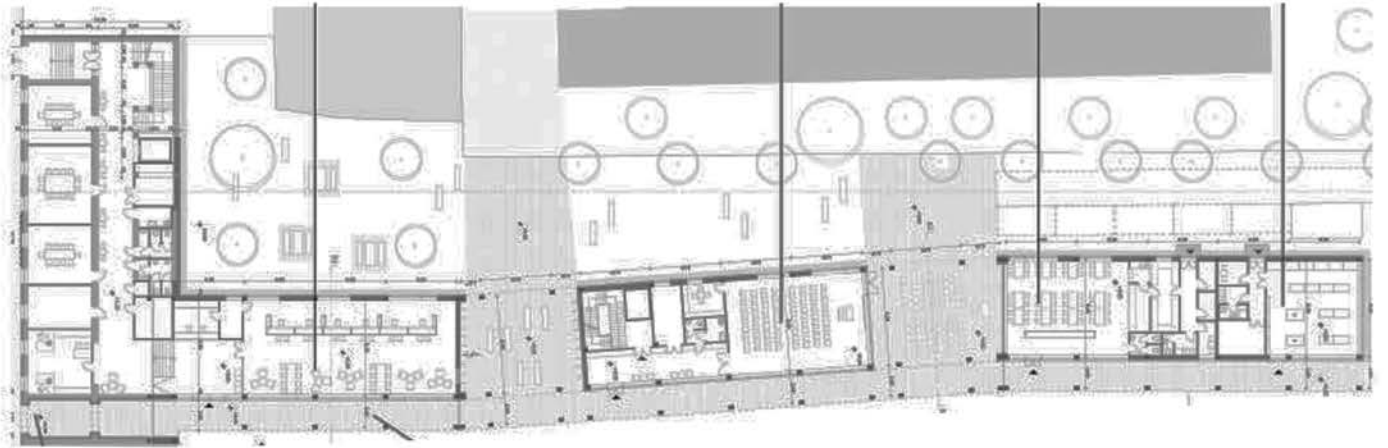
A buszpályaudvar esetleges kiköltöztetésével számoló terv intenzív városias energiatudatos beépítést javasol. Földszintjén üzletek a fölötte lévő két szinten átmenő teraszos nagylakások és galériás kislakások találhatóak. A belső intenzív zöldterület a lakóközösség használja.

8.3 POLGÁRMESTERI HIVATAL ÉS KÖRNYÉKE

Az új beépítés, a volt járásbíróság (később kollégiumnak használt) épülete átalakítását ábrázolja. A régi főépület megtartását és új vegyes funkciójú épületbővítést javasol, mely passzázsként köti össze a Kossuth teret a Május 14. utcával. A földszinti közfunkciók a szabadtérsi színpad felé nyitnak.

9 IMPRESSZUM

A KÖNYVET ÍRTA ÉS SZERKESZTETTE:

Nonn Zsuzsánna építész, Makrai Sándor településtervező, Ív Stúdió Kft.
Pisák Brigitta tájépítész és Auer Jolán településtervező Tájéoló- Terv Kft.

A dokumentáció fotóit Nonn Zsuzsánna, Makrai Sándor, Pisák Brigitta és Auer Jolán, Bereczki Zoltán készítette.

A légifotókat és a történeti térképeket és városfotókat a helyi Önkormányzata bocsátotta rendelkezésünkre.

Képek forrása: http://www.ng.hu/Termeszett/2013/05/ki_lesz_a_szabadsagsziget_kedvence

<http://neszmely.yolasite.com/ertektar4.php>

<http://www.europamadarai.hu/?p=2224>

Szatmári táj Fehérgyarmat határában <http://www.panoramio.com/photo/27360219>

Túra a Töltésen tavasszal <http://www.panoramio.com/photo/98042163?source=wapi&referrer=kh.google.com>

Kép a fűzfásból a vasúti híd közelében

<http://www.panoramio.com/photo/81872558?source=wapi&referrer=kh.google.com> (2012. november 10.

A település 3D modelljét Varkoly Márton, Axion Visual Kft. készítette.

A beépítési tervjavaslatban szereplő új épületek terveit Makrai Sándor valamint Budapesti Műszaki Egyetem

Építésztechnológiai Kar Lakóépítésztervezési tanszék „Komplex 1”, (konzulens: Dankó Zsófia és Makrai Sándor)

és az „AKT” (konzulens: Hild György és Makrai Sándor) kurzus hallgatói készítették.

A buszpályaudvar helyén lakóépületek és üzletek kialakítása: Kerekes Blanka, Kiss Ambrus

Polgármesteri hivatal (volt kollégium) átalakítása: Molnár Kata

A strandfürdő új bejárati épülete: Csallai Ádám, Kiss Gábor, Kis Olivia

FELHASZNÁLT IRODALOM:

ARCHIFILIA BT. által készített Örökségvédelmi hatástanulmány

MŰÉPÍTÉSZ KFT. által készített Fehérgyarmat Településszerkezeti Terve

<http://www.fehegyarmat.hu> Fehérgyarmat város honlapja

Magyarországhelylak mintatelepüléskönyv

Takács Péter: Fehérgyarmat múltja a megtelepedéstől a II. világháborúig

Takács Péter A Történeti Szatmár vármegye I.

Káhler Frigyes: Fehérgyarmat múltja és jövője

Istvánovits E.-Kurucz K.- Lőrinczi G.: A fehérgyarmati járás régészeti lelőhelyei.

In: Szamosközi tanulmányok. Fehérgyarmat.

Németh Péter: A középkori Szatmár megye települése Nyíregyháza

Szabolcs-Szatmár megye műemléki topográfiája

Szabolcs-szatmár-Bereg megye kézikönyve

Szamosközi tanulmányok, szerk.: Mező András, Fehérgyarmat, 1988.

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság - A Gőgő-Szenke (HUHN20160) különleges természetmegőrzési terület

fenntartási terve, Debrecen, 2014

<http://szatmartour.hu/latnivalok/szamos-folyo-es-hullamtere-fehegyarmat/>

<http://szatmartour.hu/latnivalok/birho-erdo-fehegyarmat/>

http://www.szatmarilegendak.hu/latnivalok/v_fehegyarmat_hun.htm

http://bioszil.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=35

MEGVALÓSULÁSBAN KÖZREMŰKÖDÖTT:

Fehérgyarmat főépítésze R. Takács Eszter

MEGRENDELŐ:

FEHÉRGYARMAT ÖNKORMÁNYZATA 4900 Kiss Ernő u. 2. E-mail: fehegyarmat@fehegyarmat.hu

Polgármester: Dr. Péter Csaba

Jegyző: Dr. Kovács Attila

GENERÁLTERVEZŐ:

ÍV STÚDIÓ KFT. 1116 Budapest, Verbéna u. 2. Tel:06302940750 E-mail: ivstudiokft@gmail.com

Ügyvezető: Makrai Sándor

